

למעשה

פרשת דברים

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

נתן אלבוז 8 \ 10

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

פרשת דברים

אפשר לנצח את המרגלים עמ"י היו צריכים לעשות אוקי תרי לבהדי תרי, וללכת אחרי החוקה שה' ואהב אותם ולכן הם יצליחו לכבוש את הארץ.

וזה היתה התביעה הגדולה על עמ"י שלמה לא הבינו עד כמה ה' אוהב אותם ובוודאי שהוא ייתן להם את הארץ.

אבל צריך להבין שהרי הם אמרו כי חזק הוא ממנו שאפילו מבורא עולם תושבי הארץ חזקים.

ומה יעזור שבורא עולם אוהב אותם הרי הם ח"ו יותר חזקים ממנו?

אלא צריכים אנו לבאר כמו שכתב החפץ חיים בספרו שמירת הלשון (חלק ב פרק יט פרשת שלח) שלכאורה יפלא מאוד, מהי הסיבה שהטעתה אותם לירד פלאים כל כך, והטעו את כלל ישראל. ויותר מזה, שאף הסנהדרין טעו בזה, כדכתיב ותשא כל העדה ויתנו את קולם וגו', ופירש"י סנהדראות. ויותר מזה, שאמרו כי חזק הוא ממנו, ופירשו חז"ל שכביכול אינו יכול להוציא כליו משם, ואיך אמרו שטות כזו.

אכן כאשר נתבונן היטב, נמצא שכל זה הטעות של מרגלים, נמצא גם אצלנו מין יצה"ר זה, ונסביר זה הענין בסוף דברינו. אך מתחלה נדבר אודות המרגלים שהלכו לרגל הארץ, כי משה רבנו ע"ה אמר וראיתם את הארץ מה היא, ופירש"י יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין וכו'. ומה הארץ השמנה היא אם רזה וגו', ולקחתם

ותקרבון אלי כלכם ותאמרו ושלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן: ויטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט: ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכל וירגלו אתה: ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלהינו נתן לנו: (דברים א כב - כו)

וצריך למה נתבעו עמ"י על מה שהאמינו למרגלים הרי הם היו עשר כנגד תרי, ונכון ששנים עדים כמאה, עדין תרי ותרי ומעמידים אחד כנגד השני ולא מאמינים לאף אחד שמי אמר להאמין ליהושע וכלב ולמה הם עדיפים על העשר שאמרו שהארץ היא לא טובה,

ולמה הם נענשו הרי זה כמו ככל התורה שתרי ותרי אוקי לבהדי תרי ואתה לא מאמין לאף אחד מהם.

אלא עונה רבינו החיד"א בספרו (נחל קדומים דברים פרשת דברים אות ו) 'דאית בהדייהו חזקה והכא חזקה גדולה מאהבת ה' אותנו והוא אדון הכל והם שנטו אחר המרגלים ולא שמעו ליהושע וכלב. וא"כ כפרו ח"ו בחזקה זו' ולא אבייתם לעלות ותמרו את פי ה'.

שמבואר בדבריו שכל מה שאומרים ואקי תרי לבהדי תרי זה רק כשאין חזקה, אבל שיש חזקה אנו הולכים אחרי החזקה, וכאן שהיה לנו ספק האם

גדולה ונוראה אבל לא לאנשים כמונו שזה מקרוב עשינו העגל, וגם בשר תאווה. [הגם שכבר עשו תשובה ובכו הרבה בכי, כדאיתא בפרקי דר"א שביום האחרון של הארבעים יום שעלה משה להר שהיו יודעים שלמחר ירד מן ההר לנו בתענית כל ישראל, והלכו למחר לקבל פניו ברדתו, ובכו הרבה בכי, ונתבשר להם שהקב"ה מחל להם, ונקבע זה להם למחילה לדורות]. ולזה אמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה, אפס כי עז העם היושב בארץ וגו' וגם ילידי הענק ראינו שם עמלק יושב בארץ הנגב, וכאומר וצריך לזה זכות משה רבנו ע"ה כמו שהיה מכבד, וכאומר מי יודע שיחיה עד אז, כי היה להם גילוי דעת מנבואת אלדד ומידד, ומלבד זה, החתי והיבוסים וגו' וכאומר שלנצח כולם קודם שנבוא לארץ ישראל צריך ג"כ לזה זכות גדולה, ובפרט לבוא אל העם בארץ ישראל ולהתגבר שם עליהם.

ויהם כלב את העם אל משה, וכפירש"י שהשתיקם, שאמר וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן וכו'. וכונתו אילו בא הקדוש ברוך הוא עמנו בדין לא היה נקרע לנו הים ולא הוריד המן, כי גם בים היה שלא כראוי, כמו דכתיב וימרו על ים בים סוף, וכן על המן היה מתחלה תלונה, וכן כל אותו העת עד כעת [וכמו שאמר משה רבנו ע"ה אח"כ סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד

מפרי הארץ. כי הארץ שאנו רואין פירותיה גדולים וטובים, היא מעלה גדולה. וכן כשאנו רואין שהיא מגדלת גבורים וגבוהי קומה, וכן שעמה רב הוא, סימן שאוירה טוב מאוד. אבל כל זה הוא למי שמאמין בדברי ה' שהבטיח לתת לנו את הארץ, ובודאי לא אדם הוא להנחם. אבל מי שמפקפק בעיקר הענין, ומתחיל להסתפק ולחשוב שלנצח גבורי כח כאלו ועם רב כזה צריך לזה זכות גדולה מאוד שיהיו הכל בגדר צדיקים וקדושים, ואין לנו אנשים כאלו. כל מה שהוא רואה יותר במדינה שאנשיה רבים מאוד וגבורים, וגבוהי קומה שצריך לתת להם מדה לגבהן, הוא הכל חסרון אצלם, ונפל לבו על ידי זה.

והנה ידוע שדרך היצר להתהפך בתחבולותיו, ולכך הוא יושב על שני מפתחי הלב, דהיינו לפעמים הוא מטיל גאות בלב האדם לחשוב בנפשו שהוא מיראי ה' ואפשר אף מאוהביו, וכשהוא מתבונן באדם שרוצה להתחזק באיזה ענין לכבוד ה' יתברך כדרך האוהב הנאמן, הוא מפיל עצבות בלב האדם, וחושב שזו המצוה או הענין אין נאות לו, ורק לקדושים אשר בארץ הוא, אבל לא לקטנים כמוהו, ומוליד ברעיונו פעולות מגונות אשר עשה בימי קדם, ואף שכמה פעמים התחרט והתמרמר על זה, דבר זה משכיחו, והוא אינו מזכירו רק בדבר שנאות לו לענינו לשיטתו, כדי להקטינו ולהשפילו בדעתו שלא תהיה לו שום תשוקה למצוה ההיא.

ואף כאן, כשבאו לרגל הארץ התגבר היצר עליהם לומר לנצח עם רב כזה וגבורים כאלו, צריך לזה זכות

תסור ג"כ מכם, כי שמירתו היא לפי גדר בטחונו של האדם בו כידוע.

ותשא כל העדה וגו', ופירש"י סנהדראות. והענין כי באמת כל מה שהאדם חשוב יותר, הוא מכיר את ערכו הדל יותר. וכמו שאנו אומרים בכל יום הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו והכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל וכו'. ועל כן הוא שפל בעיניו ביותר, כמו שמצינו שאמר דוד כי אנכי תולעת ולא איש חרפת אדם וכו'. ולכן כאשר הציעו לפניהם המרגלים שדורם אינו חשוב בעיני ה' מצד רוע מעשיהם וקשה ערפם, ואינם ראויים שייעשה להם נס להתגבר על ענקים כאלו, נתקבל הדבר מאוד בעיניהם.

והנה על שתי הטענות האלו השיבו יהושע וכלב בקצרה, על מה שאתם מוציאים דיבה ואומרים שדקדקתם היטב לראות וראיתם שאוירה רע, גם אנחנו עברנו לתור אותה ודקדקנו לראות וראינו שטובה הארץ מאוד מאוד וגו'.

ועל טענה הראשונה שאתם אומרים שהבטחת הקדוש ברוך הוא בנתינת הארץ היא דוקא אם נהיה צדיקים, היא טעות מעיקרה. הקדוש ברוך הוא אינו מדקדק על האדם לומר אושיעך רק באופן שתהיה צדיק, רק אומר לו לא אושיעך אם תהיה מורד ח"ו, ולזה סיימו יהושע וכלב ואמרו אך בה' אל תמרודו. וכל זמן שאין אדם מורד בהקב"ה לעקור מצוותיו ככוונה, יוכל לקוות לכל טוב. ומה שאתם מיראים את

הנה]. ואף כעת עלה נעלה לארץ ישראל כמו שאמר משה, וירשנו אותה כאשר נבוא שם.

והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם [היינו אפילו לעלות לא נוכל כמו שאמרו מתחלה עמלק יושב בארץ הנגב והחתי וגו'] כי חזק הוא ממנו, כביכול אינו יכול להוציא את כליו משם. וכונתם, אימתי הקדוש ברוך הוא מגרש את האומה כשמוצא אחרת שהיא טובה הימנה, הוא נותן להם כח לכלותם ולהוריש את מקומם, אבל כגון אנו שאנו חוטאים גדולים, בעגל ובבשר תאוה, לא יכלה עבורנו אומות גדולות כאלו. ומה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לתת לנו את הארץ, הוא דוקא אם היינו זכאים בגדר צדיקים, היה מגרש מפנינו האויב והיה נותן לנו רשות להשמידם.

והנה כאשר ראו המרגלים שהעם פוסחים על שני הסעיפים, כי יש מהם שנתקבלו דברי כלב באזניהם, הוציאו דבה על הארץ, ואמרו הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ר"ל דקדקנו מאוד וראינו שאוירה רע מאוד ומזקת לבריות ולא נשאו בה כי אם הגבורים הגדולים [ובדרך רמז רמזו שכאשר תבואו לארץ שהיא מקודשת מאוד, מדת הדין שורה בה כי אינו דומה מי שאינו עושה רצון המלך חוץ לפלטיין, או בפלטיין שלו, ועל כן אינם יכולים להתקיים בה כי אם צדיקים גמורים, ואין אנו במדרגה זו, על כן אינה כדאית לנו]. ושם ראינו את הנפילים וגו' ונהי בעינינו כחגבים, ר"ל ונמס לבבינו, ואף אתם אם תבואו שמה ימס לבבכם מפני הפחד, וממילא שמירה העליונה

ולהנהגה כזו צריך להיות איש קדוש, איש כזה זוכה לזן עדן, אבל לא אנשים פשוטים כמוני.

אכן באמת זוהי טעות מעיקרה, לא חייבה תורה לבעל הבית שילמד כל היום וכל הלילה ולא יתעסק בעסק כלל, רק שיתעסק בעסק ויקבע עתים לתורה. אכן זה צייתה התורה שיהיה העסק באמונה ובלי תרמית, כמו שאחז"ל (שבת לא) ששואלין לו לאדם נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה. וכן בכל המצוות, כאשר נתבונן היטב נמצא שלא החמירה התורה כלל על האדם. וזהו מה דכתיב בקרא עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך, ענה בי. ורק העיקר צריך להזהר שלא להיות ח"ו מורד במלכו של עולם, דהיינו שלא לבטל ח"ו בידים מצוות עשה של תורה שלא לקיימן, או לעבור בידים על הלאוין שבתורה. אבל אם איננו מורד, בודאי יזכה למעלה באופן היותר נעלה.

וכאשר רואה היצר שבאופן זה לא יוכל לפתות האדם. מתחיל לפתותו בפנים אחרים, אמת שהקב"ה מתרצה לאדם אם רק יקבע עתים לתורה, אבל תדע שכאשר תבוא לחשבון של מעלה לפני כסא הכבוד, שם מודקדים מאוד בענין לימוד התורה, [כהאי גוונא בענין קיום המצוות], אם היה כהוגן ובלי שום פניה בעולם, וגם אופן הלימוד אם הפסקת באמצע בדברי שיחה בטלה, וכהאי גוונא שאלות חזקות ואתה ידעת שאלהי השמים הוא אלהים אמת, ומי יוכל לזכות בדן כי אם צדיקים גמורים. הנה בכל טענות אלה בא היצר הרע על

העם כי שם ישנם אנשי מדות וענקים, אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם. וכי אם יודמן לפני האדם לחם גדול לאכילה שהוא גבוה כמאה אמה יהיה ירא לגשת אליו, הלא אין בו רוח חיים שילחם אתו, ולהיפך, הוא מזומן לפניו לאכלו וליהנות ממנו. אף כאן, סר צילם מעליהם שה' הפיל עליהם אימתה ופחד, והם לנו לאכילה, כמו דכתיב ואכלת את כל העמים. כי הענקים עם כל תקפם וגבורתם נכנע לבם יותר משאר העם, והיו נחבאים בהרים ובערים הבצורות, וכמו דכתיב ויבוא יהושע בעת ההיא ויכרת את הענקים מן ההר מן חברון מן דביר ומכל ערי יהודה. וכן וילך יהודה אל חברון ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי.

ועתה נבאר מה שכתבנו בתחלה שמין יצר הרע זה של מרגלים נמצא גם אצלנו. והוא, דאם נבוא לאיש הישראלי ונאמר לו אתה מאמין שיש שכר גדול למקיימי התורה. ישיב לך, בודאי אני מאמין באמונה שלמה שיפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז. ואם תאמר לו אם כן למה אתה מתרפה מלימוד התורה ועל ידי זה בא ממילא רפיון גדול לקיום המצוות. ישיב לך, אמת אשרי מי שזכה ללימוד התורה ולקיום מצותיה ויזכה בזה לעונג גדול של חיי העוה"ב, אבל מי יוכל לזכות לזה אם לא אנשים יחידים בעולם, כי לזה צריך להפקיר כל כחות הגוף ולא יהיו חיי חשבון אצלו כלל, דהיינו שצריך לפרוש מכל עניני העולם ולישב בבית המדרש יום ולילה, ויהיו כל מחשבותיו דבוקות בה' ובתורתו.

דבר לזה לא חשו לדבריו, מה שאין כן כשבאו יחד דברי יהושע וכלב מעתה הורעה עדות המרגלים כי דין ב' עדים כדין מאה עדים (מכות ה) ועדות שקולה היא זאת ואין כאן עדות לא של מרגלים ולא של יהושע וכלב וחזר הדין למה שהיה קודם שלוח המרגלים לזה חשו להם ואמרו לרגום אותם.

למה לא קיבלו דברי יהושע וכלב הרי תרי

כמאה

ממשיך האור החיים ומקשה 'למה לא השכילו לדון על פי משפט התורה להכחיש דברי העשרה בדברי השנים, כיון שדין העדות הוא תרי כמאה ומאה כתרי'. (ואו אוקי תרי לכהדי תרי ויאמינו לדברי הקב"ה).

טענו שיהושע נגוע

ומישיב 'ואפשר שדנו ביהושע שהוא פסול לעדות במה שנוגע למישה כי היה משרתו מבחוריו'

רואים עד כמה הנגיעה מעוותת את עינו של האדם והופכת הצדיק לרשע בזמן שהוא עצמו הרשע ועושה הכל מחמת הנגיעה, שהרי הסיבה שגרמה למרגלים להוציא דיבה זה הנגיעה וכמו שמבאר המסילת ישרים (פרק יא) בסכנת הכבוד, וז"ל 'הוא שגרם לפי דעת חכמינו זכרונם אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ וגרמו מיתה להם ולכל דורם מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם'. רואים עד כמה גדול כוחה של נגיעה שעוור את עיניהם וגרמו

האדם כדי לייאשו ולהקטינו, שיהיה מתרשל מעבודת ה' יתברך. והנה אף שבאמת כל אלו הטענות הן צודקות, אבל היצה"ר משכיח לאדם שהקב"ה שהוא אוהב חסד ורוצה לזכות בריותיו, ברא בשביל זה התשובה, שהיא קודם לעולם. ועל כן אם מצא את עצמו שעשה המצוה או לימוד התורה שלא כהוגן כל כך, צריך תיכף להתחרט על זה ולקבל על להבא להתנהג כהוגן. עכ"ל החפץ חיים.

ומבואר בדבריו שהסיבה שעמ"י חטאו כי הם סברו שה' כביכול אינו רוצה לעזור להם ולפי דרגתם הרוחנית קשה לה' לעזור להם.

וזה הם טעו שלמרות זה ה' רוצה לעזור להם

ועל זה מבאר החיד"א שהיו צריכים לדעת שה' אוהב אותם, ובכל זאת הוא יעזור להם ולכן אינם צריכים להאמין לתרי שמסיתים אותם.

כוחה של הנגיעה

למה רק כשיהושע אמר שיעלו רצו לרוגמם

באבנים

ויאמרו וגו' לרגום וגו' מקשה האור החיים (במדבר יד ז) 'למה לא נרגשו במאמר ראשון שאמר כלב עלה נעלה וירשנו וגו' נוכל לה'.

אלא מבאר האור החיים 'ש'לדברי כלב לא חששו לפי שדבריו בטלים מעצמן שאין עדות יחיד עומדת לגבי עדות רבים דכתיב (דברים ט) על פי שני עדים יקום

וצ"ב למה משה רבינו בחר רק מהשרי חמישיים ולא בחר מהשרי אלפים ולכל הפחות מהשרי מאות שהיו יותר ראויים ושמא לא היו חוטאים.

אלא מבואר במדרש וז"ל (במדבר טו ה) זה שאמר הכתוב (משלי כו ט): מקצה רגלים חמוס שתה שלח דברים ביד כסיל, וכי כסילים היו מרגלים והלוא כבר נאמר: שלח לך אנשים, ובכל מקום שנאמר אנשים בני אדם צדיקים הם, שכן הוא אומר (שמות יז ט): ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים, וכן הוא אומר (שמואל א יז יב): והאיש בימי שאול זקן בא באנשים, (שמואל א יא): ונתתה לאמתך זרע אנשים, לאלו את קורא כסילים, אלו לא נקראו כסילים אלא על שהוציאו דבה על הארץ, שנאמר (משלי י יח): ומוצא דבה הוא כסיל, אף על פי כן בני אדם גדולים היו ועשו עצמן כסילים, עליהם אמר משה (דברים לב ט): כי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם, שנבחרו מכל ישראל מפי הקדוש ברוך הוא ומפי משה, שכן כתיב (דברים א כג): ויישב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים, מכאן שהיו צדיקים בפני ישראל ובפני משה, ואף משה לא רצה לשלחם מדעת עצמו עד שנמלך בהקדוש ברוך הוא על כל אחד ואחד, פלוני משבט פלוני, ואמר לו ראויים הם, ומנין שאמר הקדוש ברוך הוא שהיו ראויים, שנאמר (במדבר יג ט): וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה', ואחר כך לסוף ארבעים יום נהפכו ועשו כל הצרה וגרמו לאותו דור שילקה באותה המכה, שנאמר: כי דור תהפכת המה,

מיתה לעצמם ולכל דורם. ולא עוד אלא שבאים ופוסלים את יהשוע כי הוא נוגע שהוא משרת משה ולמרות שלא היתה שום סיבה שיחליפו אותם כמו שאומר ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל (באור יחזקאל ח"ד מידות עמ' לד) שהרי מה שהביא אותם למלוך להיות נשיאים עכשיו זה מה שיגרום להם להיות נשיאים בארץ ולמה חששו שמצב זה ישתנה אלא האדם חושש שע"י מה שילך הוא יאבד מדרגתו ושמא בפעם שניה לא יבחרו בהם מחדש ואין ספק מוציא מידי ודאי ועכ"פ זה מה שגרם להם להכל והם אומרים על יהושע שהוא נוגע כי הוא משרתו מבחוריו. נתבונן עד כמה גדול כוחה של הנגיעה.

הנגיעה גם בדבר קטן היא מסוכנת

מוסיף ר' חיים שמואלביץ בספרו שיחות חיים (מאמר עה) לבאר עד כמה מעלת הכבוד והנגיעה מסוכנת היא שבבעל הטורים כתב ראשי בני ישראל המה. המה עולה נ' מלמד שהיו שרי נוי"ן: נמצא שהיו ששת אלפים שרי מאות, ושש מאות שרי אלף, ושנים עשר אלף שרי חמישיים כמותם. וכדי שלא לאבד את המעמד שיש לעוד שנים עשר אלף שרי חמישיים כמותם היה שווה להם שיישארו כל ישראל במדבר וגרמו מיתה להם ולכל דורם

למעשה פרשת דברים

את אשתי ואת בני על החמור, והיה לי ליטול אותך החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלך. משמע מכאן

שאיילו היה לוקח מהם חמור אחד

כשהלך לפדותם, כבר אין אנו יודעים מה היתה מסקנתו של משה רבינו על עצמו. הרי שאפילו מול טענת אותם רשעים, בחן משה את מעשיו, עד שהגיע למסקנה שאין בהם כל פעולה של שררה.

(חכמה ומוסר)

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב גרשון אידלשטיין שליט"א (ה"ד בקובץ גלילות שלח תש"פ) המרגלים הוציאו דבת הארץ רעה, ובני ישראל האמינו להם, ומחמת זה נענשו כל דור המדבר שלא ייכנסו לארץ, והסיבה שהוציאו המרגלים דבת הארץ רעה, כתוב במסילת ישרים (סוף פרק י"א) מדברי חז"ל כי "הכבוד הוא שגרם אל המרגלים שיוציאו דיבת הארץ רעה, וגרמו מיתה להם ולכל דורם, מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם, "והיינו שחמדת הכבוד גרמה לזה, מפני שהיה להם מעמד מכובד במדבר, וחששו כי כשיגיעו לארץ ישראל לא יהיה להם אתה המעמד, ויאבדו את הכבוד שהיה להם, ולכן דיברו לשון הרע על ארץ ישראל.

ובאמת מה היה המעמד של המרגלים במדבר, כתוב בבעל הטורים (ג, ג) שהיו שרי חמישים, והיינו שכל אחד מהם היה ממונה על חמישים איש מבני ישראל, ואם נבוא חשבון כמה שרי חמישים היו בכלל ישראל באותו הזמן, הרי היו הרבה אלפים כאלו, כי מספר בני ישראל היה ששים ריבוא, ועל כל

שנתבררו צדיקים ונתהפכו, לכך נאמר: שלח לך אנשים (במדבר יג, טו): אלה שמות האנשים.

ומבואר במדרש שה' בחרם ואפשר שהסיבה שלמרות הדרגה היותר גבוהה של השרי אלפים מ"מ יש בזה גם סכנה שהם יותר נגועים כי מעמדם יותר חשוב לכן בחר ה' בשרי חמישים שהם הכי פחות יהיו נגועים והם הכי כשרים שהיו ואפ"ה לא הועיל שגדול כוחה של נגיעה שכל דבר קטן משפיע

יש להוסיף שכהן גדול לא מצטרף לעיבור שנה כמבואר בסנהדרין (יח) ומשום צינה. שהכהן גדול עובד ביום כיפור את עבודת היום, וטעון חמש טבילות ועשרה קידושי ידיים ורגליים. ואם תתעבר השנה, יחול יום כיפורים בצינת מרחשוון, ואינו רוצה לטבול בצינה. מבואר עד היכן כוחה של נגיעה שמי בכלל חושב על פעם בשנה שיטבול במקווה ביום הכי קדוש וקצת יהיה לו יותר קר בשביל זה הוא יטעה בשיקול הדעת ולא יעבר את השנה (ר' אהרן קוטלר במשנת ר' אהרן ח"ד עמ' ריא)

להיזהר מכוחה של נגיעה לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם (טו, טו).

מרחן המושגיח רבי ירוחם הלוי ליבוביץ היה אומר: צא ולמד עד כמה חייב אדם להעביר כל מעשיו בכור המבחן. הנה כשטענו אותם רשעים, דתן ואבירם, נגד משה רבינו "כי תשתרר עלינו גם השתרר", לא ביטל משה רבינו את טענתם, אלא בחן עצמו היטב

היטב. ורק לאחר בחינה מדוקדקת אמר: "לא חמור אחד מהם נשאתי", ואמרו חז"ל: כשהלכתי והרכבתי

ואין לו חלק לעולם הבא, והכל התחיל מחמדת הכבוד, כי פחד שכשיעלו ישראל לרגל יראו שהוא עומד ורחבעם מלך יהודה יושב, מפני שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ועל ידי זה יתמעט מכבודו, ולכן החטיא את כל ישראל בעגלי הזהב, כדי שלא יעלו לרגל ולא יראו בבזיונו.

ואף על פי שהיה יכול לעלות לרגל ולהיכנס לעזרה בזמן שרחבעם אינו נמצא, ואז לא היה בזיון כל כך עבורו, כי הציבור לא היו רואים את שניהם ביחד שרחבעם יושב והוא עומד, אבל ירבעם פחד גם מזה, כי אחרי הכל הציבור יידעו שהוא עמד ורחבעם ישב, ויהיה בזה בזיון ופחיתות מכבודו.

ואמנם באמת אין בכך שום בזיון, שהרי כל ישראל יודעים שהוא גדול הדור בתורה, והוא חשוב יותר מרחבעם, וגם היה מלך על עשרה שבטים, פי חמישה מרחבעם שהיה מלך רק על שני שבטים, ומה שרחבעם ישב בעזרה אין זה מפני שהיה חשוב יותר מירבעם, אלא שכך ההלכה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, אבל הכבוד דחק את ירבעם, ולכן לא הספיק לו הכבוד שהיה לו, אלא רצה עוד קצת כבוד, וזה גרם עד כדי כך שהחטיא את כל ישראל בעבודה זרה.

ובאמת צריך ביאור כיצד הצליח ירבעם להשפיע על כל ישראל שיעבדו עבודה זרה, ומדוע התפתו לזה? ואפשר לבאר כי באמת לכתחילה לא התפתו לעבוד עבודה זרה, אבל גם הם הסכימו שעלול להיות בזיון ופחיתות מכבודו של ירבעם אם יראו שהוא עומד ורחבעם יושב, וחשבו כי מפני כבודו של ירבעם

חמישים איש היה ממונה משרי חמישים, ואם כן, לא היה להם תפקיד נכבד ומיוחד כל כך, ואף על פי כן חששו שבארץ ישראל לא יהיה להם את הכבוד הזה, ושם יעמדו במקומם אחרים חשובים יותר מהם, ולכן הוציאו דיבת הארץ רעה. והמסילת ישרים למד מכך עד היכן מגיעה חמדת הכבוד, שהכבוד דחק את לב האדם יותר מכל החמדות שבעולם.

ובאבות שנינו (ד. כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, והיינו מן העולם הבא וגם מן העולם הזה, אדם שמקנא סובל מאד בעולם הזה וכמו שכתוב (משלי יד. ג) "ורקב עצמות קנאה", וכן אדם שהוא בעל תאוה ואין לו את התאוה, או אדם שמבקש כבוד ואין לו את הכבוד, זהו סבל וצער איום כאן בעולם הזה, וגם מוציאים את האדם מן העולם הבא, שמפסיד בזה שכר בעולם הבא.

והרמב"ם כתב בהלכות תשובה (ג. נ) שצריך לחזור בתשובה מרדיפת הכבוד וממידות רעות, וכתב שם כי התשובה על מידות רעות קשה יותר מתשובה על מעשים רעים, מפני שהמידות הם בטבע האדם, וקשה מאד לשנות את הטבע.

...

והאריך המסילת ישרים בעוד ראיות ממעשים שהיו, עד היכן מגיע כוח היצר הרע של חמדת הכבוד. והביא מירבעם בן נבט שהיה גדול הדור בתורה, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין קב. א) שכל תלמידי חכמים היו דומים לפניו כעשבי השדה, והיה בקי בכל סתרי תורה, וכיון שהיה גדול כל כך נעשה מלך על עשרה שבטים, ואף על פי כן הסוף היה שהחטיא את הרבים

למעשה פרשת דברים

כשמתברר מעל לכל ספק שאמנם היה זה יענקלה, עובר האב לעמדת התגוננות.

-עליך להבין: יענקלה שלי סבל בלילה מכאב שניים ולא יכול היה לישון. על כן לא שלט בעצמו.

כך מתנהג אדם כאשר באים לספר לו לשון הרע על אדם שהוא אוהב באמת.

כאן נודעק המשגיח אם היינו אוהבים זה את זה באמת, האם היינו מוכנים לשמוע סיפור גנאי איש לנו אהבת עבודה על עין טובה שנראה כל אחד על רעהו איך קיים מצב כזה שאנו כן שומעים התירוץ הוא ישראל במידה מספקת על כן אנו שומעים ברעת השני ובקלונו הי ירחם ע"כ הצעד הראשון שעלינו לעשות הוא אין מעלות חברינו ולא חסרונם אז לא ניכשל כלל בדיבורים אסורים על הזולת לאחר שהצליח לזעזע אותנו, הוסיף: בינתיים עד אשר תתקנו מידה זו, קיימת סכנה להיכשל חלילה בהרבה איסורים הקשורים בשמירת הלשון. ע"כ בכל זאת מן הראוי שתלמדו בינתיים הלכות לשון הרע כדי שתדעו עד כמה חמור העניין ותמנעו מלהיכשל בו מצד יראת העונש. (ספר המשגיח עמ' 523)

לפי"ז יובן מה התביעה על המרגלים שראו ולא לקחו מוסר והרי המרגלים דיברו לשון הרע על עצים ואבנים, ומה שייך ללמוד דבר זה ממורים. אלא שורש חטאם היה מה שרצו לראות רע וזה היה להם ללמוד ממורים שבדקויות רצתה לראות רע

שהוא המלך שלהם, גם הם חייבים לעשות כמוהו שלא לעלות לרגל, אבל באמת היה בזה חטא וביטול מצות העלייה לרגל, והיצר הרע כבר השתלט על מצות העלייה לרגל, ואחרי שיש ליצר הרע מקום לשלוט - ממילא הוא כבר יכול לפתות גם לעבודה זרה! עכ"ד.

למה המשגיח התנגד שילמדו הלכות לשה"ר

מספר הרב הלל קופרמן (משגיח בשיבת בית שמואל) בשנה הראשונה ללימודי בשיבה, התארגנה קבוצה של בחורים ללימוד משותף של הספר 'חפץ חיים', מספר דקות ליום. בחורים אחרים התנגדו לכך. הוחלט לעלות לדירתו של המשגיח ולהתייעץ עמו. הוא הפתיע אותם: גם אני מתנגד. הבחורים נדהמים ציפו להסבר.

השורש פגום הוא - הסביר - חסר לנו השורש, שהוא אהבת ישראל אמיתית. כל עוד השורש פגום - לא יועילו לימודי ההלכות.

כדרכו, עבר להציג בפניהם דוגמא מן החיים בציור חי ומוחשי:

ראובן בא אל שמעון ומספר לו: יענקלה שלך 'התחיל' עם ילד אחר בשכונה ללא שום סיבה.

יענקלה שלי? - מגיב האבא - לא יתכן. טעות בידך. אנא בדוק את הדברים היטב, לפני שאתה בא להוציא שם רע על בני מחמדי.

במשה ולא דנה אותו לכף זכות, ונענשה כך גם המרגלים היו צריכים להבין ולקחת מוסר ומה שהאדם רוצה לראות הוא רואה וזה השורש של אתם בכיתם בכיה של חנם ולכן כל שנאה נקראת שנאת חנם שאם נתבונן בעין טובה נראה שאין סיבה לכעוס כל השני שיתכן שלא התכוון לפגוע כך כל כך ואילו היה לו עין טובה הוא לא היה שונא וכ"כ רבינו יונה בשערי תשובה (שער א אות יח) ודבר שלמה המלך עליו השלום על דבר התשובה. ופרט בו הענין הזה. ופתח דבריו ואמר (שם כח) בעלזין צדיקים ורבה תפארת ובקום רשעים יחופש אדם. פירוש הצדיקים מפארים ומכבדים בני אדם. על כל מעלה טובה הנמצאים בהם. והרשעים מחפשים מזמי בני אדם ושגאותם להשפילם. ואף על פי שכבר הזניחו המעשים ההם וחזרו בתשובה. אח"כ אמר (שם שם יג) מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם. כי אף על פי שאין לבעל התשובה לגלות עונותיו לבני אדם. כמו שיש להבין מה שאמר ובקום רשעים יחופש אדם'.

מידת הטובים לחפות על חסרונותיו של חברו כמו על חסרון עצמו

דברי החפץ חיים בשמירת הלשון (שער התבונה פ"ז) כלל הדברים, יראה האדם להרגיל את עצמו במדותיו, שיהיה מן הטובים ולא מן הרעים. וממדת הטובים לעזור לחברו בכל יכלתו ולחפות על חסרונותיו כמו על חסרון עצמו. ואם יראה שיש על חברו כעס מאיזה אדם, יסלקו ממנו בטענות

ואמתלאות, וזו היא חכמה וגבורה באמת. והרעים עושים כל זה להפך ממש, שמרע לחברו ושמה במפלתו ומגלה חסרונותיו השגגות ועושה אותו לידונות לעין כל ומעורר מדנים בין בני אדם ומשסה אחד על חברו ומהלל את נפשו, שעשה בזה חכמה וגבורה. ובאמת לא כן הוא, וכדאיתא במדרש שוחר טוב (פ"ג), שמירי שם בדואג, שאמר לשון הרע לפני שאול על דוד ואחימלך, וזה לשונו: בפסוק (תהילים נ"ב ג): "מה תתהלל ברעה הגבור", אמר לו דוד: וזו גבורה היא, שרואה אדם את חברו על פי הבור ודוחפו לבור ורואה אותו על ראש הגג ודוחפו? זו גבורה היא? אלא אימתי הוא גבור? בשעה שיבוא חברו לפול, ואוחזו בידו שלא יפול, וכן מי שרואה חברו, שנופל לבור, ומעלהו. ואתה ראית שאול כועס עלי והטלת מים על איברי, כך אדם עושה? עד כאן לשונו.

וראה את גדל השנאה שיש על הרעים, דמלבד שנדחים משלחן מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כמו שאיתא (שבת קמ"ט): צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע. אפלו בעת שהנביאים והחסידים מבקשים רחמים על ישראל להיטיב להם, אינם רוצים לבקש כלל על הרעים, ואדרבה פורטים בתפלתם בדרך רמז, שאינם מבקשים כלל על הרעים, כמו דכתיב (תהילים קכ"ה ד): "היטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם".

השמה במפלת חברו שווה לעובד ע"ז

כתב הרב אליהו ברוך פינקל (פרשת דברים עמ' רסז) ויקחו בידם מפרי הארץ ויורידו אלינו וישיבו אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ד' נתן לנו, ולא אביתם לעלות ותמרו את פי ד' אלקיכם (דברים א כה).

פשוטו של מקרא נראה שהמרגלים שאמרו 'טובה הארץ', יפה דיברו, ואין עליהם כל תביעה, אבל הטענה היא על כלל ישראל שלא אבו לעלות. אבל האמת אינה כן, ובודאי הייתה תביעה על המרגלים. ונחלקו בזה רש"י והרמב"ן, שרש"י פי' ש'טובה הארץ' אמרו רק יהושע וכלב. אבל שאר המרגלים לא דברו יפה. והרמב"ן פי' דכל המרגלים, מלבד מה שהוציאו דיבת הארץ רעה, אבל אמרו גם 'טובה הארץ'.

ושני הפירושים צ"ב, דלפרש"י כבר הקשה הרמב"ן, דמה הטענה על כלל ישראל ולא אביתם לעלות? וגו', והרי ראוי היה שיאמינו לעשרה יותר מאשר לשנים יהושע וכלב. וגם לפי הרמב"ן יש להעיר, דמדוע היה עליהם לקבל רק את החלק של 'טובה הארץ', ולא את שאר הדברים שאמרו. ובשלמא מה שאמרו 'ארץ אוכלת יושביה' מבואר שם ברמב"ן, שהמרגלים אמרו זאת רק בפני משה, והעם לא שמע, אבל מה שייראו והפחידו אותם לעלות, מחוזה העמים, זה היה בפניהם, כמפורש בקרא 'אחינו המיסו את לבבנו לאמור עם גדול ורם ממנו ערים גדולות ובצורות בשמים' וגו', וא"כ מדוע היה על בני ישראל לשמוע רק לחלק של 'טובה הארץ', וצ"ע.

ומה מאד צריך האדם להזהר שלא יהיה שמח במפלת חברו ובבזיונו, וכמו שכתוב (משלי כ"ד י"ז-י"ח): "בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך; פן יראה ה' ורע בעיניו" וגו'. והעון הזה מעורר מאד את כח הדין על האדם. ויש בו כח להחריב, ממש כמו עון עבודה זרה, כי כן מצינו בדברי חז"ל (איכה רבה פתיחה), כי בעת חרבן הבית, כשנכנס אברהם אבינו לבית המקדש, ושאלו הקדוש ברוך הוא: מה לידידי בבית? השיב: מפני מה גלו בני לבין אמות העולם? והשיב לו הקדוש ברוך הוא: מפני שעובדין עבודה זרה ושמחין במפלתן אלו על אלו. הרי שהשוה הקדוש ברוך הוא עון זה לעון עבודה זרה. אלא יתבונן האדם תמיד בעצמו, שלפי עונותיו וחסרונותיו הוא ראוי גם כן לגנות ולבזיון, אלא שמרחם הקדוש ברוך הוא עליו בזכות אבותיו.

הלימוד מזה למעשה.

רואים עד כמה צריך לרצות לראות את הטוב

כמה מאלפים הדברים שיחותו של המושגי שכתבה הגה"צ הרב דב יפה זצ"ל בספרו לעובדך

באמת (ע"ת ח"ב עמוד שפט)

ישיבתו של רבי עקיבא שמנתה עשרים וארבע אלף תלמידים ונבנתה עשרים וארבע שנים נחרבה בגלל שלא כיבדו זה את זה רואים שחוסר כבוד מספיק בין תלמיד לרעהו מביא לחורבן הישיבה!

למה נתבעו עמ"י במה שהם טעו אחר

המרגלים - כוחה של נגיעה

כדרכו, עבר להציג בפניהם דוגמא מן החיים בציור חי ומוחשי:

ראובן בא אל שמעון ומספר לו: יענקלה שלך 'התחיל' עם ילד אחר בשכונה ללא שום סיבה.

יענקלה שלי? - מגיב האבא - לא יתכן. טעות בידך. אנא בדוק את הדברים היטב, לפני שאתה בא להוציא שם רע על בני מחמודי.

כשמתברר מעל לכל ספק שאמנם היה זה יענקלה, עובר האב לעמדת התגוננות.

-עליך להבין: יענקלה שלי סבל בלילה מכאב שניים ולא יכול היה לישון. על כן לא שלט בעצמו.

כך מתנהג אדם כאשר באים לספר לו לשון הרע על אדם שהוא אוהב באמת.

כאן נודעק המשגיח אם היינו אוהבים זה את זה באמת, האם היינו מוכנים לשמוע סיפור גנאי איש לנו אהבת עבודה על עין טובה שנראה כל אחד על רעהו איך קיים מצב כזה שאנו כן שומעים התירוץ הוא ישראל במידה מספקת על כן אנו שומעים ברעת השני ובקלונו הי ירחם ע"כ הצעד הראשון שעלינו לעשות הוא אין מעלות חברינו ולא חסרונם אז לא ניכשל כלל בדיבורים אסורים על הזולת לאחר שהצליח לזעזע אותנו, הוסיף: בינתיים עד אשר תתקנו מידה זו, קיימת סכנה להיכשל חלילה בהרבה איסורים הקשורים בשמירת הלשון. ע"כ בכל זאת מן הראוי שתלמדו בינתיים הלכות לשון הרע כדי

ונראה, כפי שנתבאר [בפרשת שלח ובפרשת מטות], שהתביעה על המרגלים היתה שאם היו אוהבים את הארץ וחומדים אותה כאבותיהם, לא היו נותנים ליבם לדברים הרעים ועל כל פשעים תכסה אהבה (משלי י"ב), ורק משום שמאסו בארץ חמדה ראו חסרונותיה, ולפי"ז י"ל גם כאן, שהתביעה על כלל ישראל היא שאם ארץ ישראל היתה חביבה בעיניהם, היו מקבלים רק את הדברים הטובים, ועל כל פשעים תכסה אהבה. וא"ש בין לפירש"י ובין להרמב"ן. [וע"ע מלבי"ם (דברים לג)].

ועוד י"ל שלאדם ניתן חוש הריח איזה חלק הוא אמת, ואיזה חלק הוא הפחדה בעלמא. עכ"ד הרב פינקל זצ"ל.

למה המשגיח התנגד שילמדו הלכות לשה"ר

מספר הרב הלל קופרמן (משגיח בישיבת בית שמואל) בשנה הראשונה ללימודי בישיבה, התארגנה קבוצה של בחורים ללימוד משותף של הספר 'חפץ חיים', מספר דקות ליום. בחורים אחרים התנגדו לכך. הוחלט לעלות לדירתו של המשגיח ולהתייעץ עמו. הוא הפתיע אותם: גם אני מתנגד. הבחורים נדהמים ציפו להסבר.

השורש פגום הוא - הסביר - חסר לנו השורש, שהוא אהבת ישראל אמיתית. כל עוד השורש פגום - לא יועילו לימודי ההלכות.

ומסופר שם בגמרא: "כיון שראה דוד [המלך] שממון חביב עליו ביותר, מינהו על האוצרות", ואמנם לאחר מכן שב יהונתן אל ה' בכל לבו.

ושאלתי את אבא - סיפר רבי ישעיה שליט"א - מהיכן ידע דוד המלך שהממון חביב עליו ביותר? הלא מסופר שיהונתן לא רצה להזדקק לבריות ולכן נשכר לעבודה זרה, והיכן רואים בסיפור זה שהממון חביב עליו ביותר? והשיב לי אבא: אם לא שהיה הממון חביב עליו ביותר, לא היתה לו טעות כל כך נוראה בדברים שאמר משה רבנו. אם לא שהיה הממון חביב עליו ביותר, הוא היה מבין שכוונת משה לעבודה שהיא זרה לו, ולא לעבודה זרה כפשוטה. געלט [כסף] - זה מה שבלבל אותו. כך תירץ רבי חיים שליט"א.

התאוה לכסף מאד מאד מצויה בינינו. צאו וראו כמה צריך לזהר הימנה. עכ"ד.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה יש להזהר מנגיעות שמעוורות את האדם ומראות לו את הרע כטוב ואת הטוב לרע.

היה חסר למרגלים ולעמ"י באמונה

ועוד יש לישוב עפ"י מה שכתב רבינו האור החיים (דברים בכו) ולא אביתם וגו'. והגם שעשרה אמרו עדות כמו שאמר בסמוך אחינו המסו וגו', כבר אמר להם ה' שאין הורשת העיר מצד גבורת ישראל אלא במתנה מזה, כמו שדייקנו בפרשת שלח (שם י"ג ב) ממאמר

שתדעו עד כמה חמור העניין ותמנעו מלהיכשל בו מצד יראת העונש. (ספר המשגות עמ' 523)

התאוה לכסף גרמה לבנו של משה לטעות

אחרי ע"ז

ויש להוסיף מוש"כ הרבה ראובן קרלנשטיין זצ"ל בספרו יחי ראובן (פרשת דברים) תאוות הממון מורידה את האדם לדרגות נמוכות ביותר. בואו תשמעו, אינטרסנטע זאך שאמר לי רבי ישעיה קניבסקי שליט"א, בנו של מרן שר התורה רבי חיים שליט"א, וכך אמר:

שאלתי את אבא, מסופר בגמרא (בבא בתרא קי"ע"א) על איש ששמו יהונתן, מבני בניו של גרשון בן משה רבנו, שהיה כומר לעבודה זרה. שאלוהו: הלא נכד של משה רבינו אתה, היתכן שתשמש ככומר לעבודה זרה?! אמר להם יהונתן: "כך מקובלני מבית אבי אבא [היינו ממושה רבינו], לעולם ישכיר עצמו אדם לעבודה זרה ואל יצטרך לבריות", והיות ואני זקוק לפרנסה, השכרתי את עצמי לעבודה זרה.

והגמרא שם מבארת שהיתה לו ליהונתן טעות, שמושה רבינו לא התכוון, חלילה, לעבודה זרה כפשוטה - שיעבוד אלילים, אלא לעבודה שהיא זרה לו, שאינה תואמת את מעמדו וכבודו, כלומר, עדיף לאדם לעבוד בעבודה שאינה מכבדת אותו, ובלבד שלא יצטרך לבריות, כמבואר שם בגמרא.

מי שירא מעבידות שבידו, וקמו כל הנוכחים וישבו אל ביתם.

ורק שניים נשארו על הבמה הלא המה הגאון מוילנא ובעל שאגת אריה אשר בידם האחת גמרא גדולה ובידם השניה מקל הליכה והתחילו מיד לפלפל מי יתחיל קודם במצוה זו של מלחמה באויב.

וכשסיפרו הדברים לדבי חיים מבריסק נענה ואמר אכן צדקו השחקנים אבל שכחו להוסיף את העיקר כי דווקא שני הזקנים הללו ניצחו במערכה.

וכן אצלינו אם היה למרגלים אמונה הם היו מאמינים למרגלים אבל לא היו נבהלים כי הם יודעים שה' איתם.

הכיצד הגיעו עמי' למחשבה שה' שונא אותם

"ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו ממצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו" (א כז)

הנה טענת בני ישראל כאן היא פליאה נשגבה, אשר לא שייך להבין כלל, וכי באמת כך היתה דעתם כעת שמה שהוציאם הקב"ה משיעבוד מצרים, אשר עינים בפרך ובעבודה קשה, ושחטו את בניהם ולקחו את דמם לפרעה, ואת גופם הניחו במקום הלבנים, ועוד כהנה וכהנה צרות רבות. ואחר שהוציאם הקב"ה משם ביד חזקה ובזרוע נטויה באותות וכמופתים, אשר נשמעו בכל העולם כולו, ולאחר מכן קריעת ים סוף, וקבלת התורה, ואחר כל זאת באים בני ישראל

אשר אני נותן כי הוא יורש מפניהם יושבי הארץ, כמו שאמר גם כן בסמוך ה' וגו' הוא ילחם לכם, ואין במאמר זה סתירה להכחיש הפלאות תוקף העיר ואנשיה שאמרו המרגלים, ובוה לא קשה קושית רמב"ן. עכ"ל.

ונוסף מעשה שהובא בספר מרביצי תורה ומוסר (ח"א עמ' קכה) בשם הג"ר ברוך בער בעל הברכת שמואל, שפעם ערכו משכילים בעירו של רבי חיים מבריסק הצגה על הנושא 'צבא עברי' כדי ללעוג ולהראות איך אמורה להיראות מלחמה על פי התורה.

על הבמה עמדו קבוצת חיילים גדולה, כשלפני יציאת החיילים לקרב ניגש המפקד והכריז 'מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו'.

מיד קמה קבוצה גדולה של חיילים ועזבו את המערכה.

המפקד קם שנית והודיע 'מי האיש אשר נטע כרם ולא חיללו ילך וישוב לביתו'.

מיד קמה קבוצת חיילים יותר גדולה ועזבה את המערכה.

המפקד הכריז שוב מי האיש אשר קדש אשה ולא לקחה ילך וישוב לביתו.

קמה עוד קבוצה והלכו.

לבסוף הכריז 'מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, וכפירוש רש"י

בטוב ויהיו ראויים, אזי יהיה זה לטובתם ותבוא עליכם כל הברכה, אכן אם לא יזכו ולא יהיו ראויים, אזי יציאת מצרים גופא תהיה עבורם לצרה ולכילוי, ויתברר שהיה זה משנאת ה' אותם, שהרי מלכתחילה היתה בדעתו שאם לא יהיו ראויים אזי יוציאם כדי לכלותם, ודו"ק היטב. (בד קודש).

מה בא למעט במילה אלה הדברים

רבנו אור החיים הקדוש מקשה שתמיד המילה אלה באה למעט שרק הדברים האלו נאמרו ולא דברים אחרים וכמו שמצינו בתחילת פרשת משפטים ואלה המשפטים ופירש רש"י 'כל מקום שנאמר אלה, פסל את הראשונים, ואלה, מוסיף על הראשונים' (שמו"ד ה, ב). וא"כ צריך ביאור מה בא למעט האלה אצלנו.

אלא מבאר אור החיים הקדוש. שרק דברים על דברים אלו נאמרו כדיבור שזה דבר קשה כמו שאמרו 'ותגיד לבני ישראל דברים הקשים כגידים' (שבת פ"ז). יש דברים קשים אבל שאר כל הדברים לאימון בנועם כל ארבעים שנה של משה רבינו במדבר הוכיח את עם ישראל בנועם אוכיח אותה ולא במידת הדין וזה לימוד לכך אדם שיוכיח את חבריו בנועם וגם זה לא כל הזמן רק פעם בכמה זמן.

וז"ל האור החיים הקדוש 'אלה הדברים וגו'. אלה מיעט הקודם, פי' לפי שאמר אשר דבר משה שהם דברי עצמו, שכל הספר תוכחות הם מוסר ממושה לעובר פי ה', ואמרו ז"ל (מגילה לא"ב) קללות שבמשנה

ואומרים בשנאת ה' הוציאנו, ונשמע מזה שסברו שעתה נתברר להם שמתחילה מה שהוציאם היה מפני שינאם, והלא אדרבה אם הי' שונאם הי' משאירם ומניחם במצרים ולא היה מוציאם. ואמנם לאחר שחטאו בעגל ובמרגלים רצה הקב"ה לכלותם, אכן ברור שהיה זה מפני שעתה חרה אפו עליהם מאחר שחטאו, ורצה לכלותם, והיה להם לומר שהקב"ה כועס עליהם עתה ורצונו להשמידם, אבל לומר שמעתה מתברר שכל ההוצאה ממצרים היתה מפני שנאתו, ורצונו להשמידם, הוא פליאה.

ויתכן לומר בביאור הדברים, עפי"מ ששמעתי בשם מרן הגרי"ז זצ"ל שאמר בשם מרן החפץ חיים זצ"ל, כאשר נתחלף ברוסיה שלטון הצאר והחל שלטון הקומוניסטים. והנה אמנם היו כאלה מכלל ישראל ששמחו בעת עליית שלטון הקומוניסטים, אמנם לאחר זמן נתברר שגם זו רעה היא ליהודים. ואמר הח"ח דאין זה מחייב שמתחילה היה צריך להיות כן לרעה, אלא ישנו מהלך בהנהגת הבריאיה, אשר הקב"ה מעביר צרה זו, ומביא תקופה חדשה אשר היא תלויה בכלל ישראל, ואם יהיו ראויים ויזכו, אזי יהיה זה לטובה, אך אילו לא יזכו ולא יהיו ראויים, אזי יהיה זו צרה חדשה שתבוא עליהם, והיינו שאותו דבר עצמו יכול להיות שהוא טובה, ומאידך יתכן שהוא רעה, וכענין מכה שהיא רטיה, ורטיה שהיא מכה, עכ"ד.

ונראה שכך הוא הענין כאן, דכלל ישראל סברו שיציאת מצרים היתה עבורם כענין זה, דאם יתנהגו

למעשה פרשת דברים

ענהו מרן הגרי"ז זצ"ל במעשה דלהלן:

בעת שגר המהרי"ל דיסקין זצ"ל בירושלים, ביקר הברון רוטשילד בארץ ישראל, ובמהלך ביקורו חקר ושאל מיהו האדם הכי גדול בעם היהודי, וכמוכן שנענה כי המהרי"ל דיסקין זצ"ל הוא הוא גדול העם היהודי...

הלך הברון רוטשילד לבקר, וכשנכנס לביתו עמד משתומם למראה הפשטות והדלות בריהוט הבית... שאל את המהרי"ל זצ"ל, רבי כפי ששמעתי הנך גדול היהודים בדורנו, וא"כ היאך מתאים לך לדור בדירה כזו!!!!....

ענה לו המהרי"ל דיסקין זצ"ל, הנה מה ששמעתי כי הנני גדול היהודים אך שקר הוא, ובדבר שאלתך אומר לך, כי אילולא הנהגתי הפשוטה הזו לא הייתי זוכה אף למעט שכן זכיתי"....

הפטיר מרן הגרי"ז זצ"ל, 'אף אני אומר, מה שהשפעתי גדולה בכל העולם' כדבריכם, טעות הוא בידכם, אבל מ"מ המעט שזכיתי, שפעמים שכן שומעים בקולי, הוא רק בזכות שתיקתי בדרך כלל, ואלמלא שתיקתי לא הייתי זוכה אף לזה"....

למה קובעים יום לצער על חורבן הבית האם

לא עדיף לשכוח מהכישלונות שלנו

אם נתבונן על כל אומה ולשון נראה, שדבר מקובל הוא אצלם לקבוע יום חג ביום שבו ניצחו במלחמה קשה או שזכו בו לעצמאות מדינית וכיוצ"ב, אך לא

תורה משה מפי עצמו אמרן, ואפילו מה שהזכיר ופירש מאמרי ה' הקודמין לא נצטוו עשות כן אלא מעצמו חזר הדברים, וחש הכתוב לומר כי כדרך שאמר משה מפי עצמו דברים כאלה כמו כן במאמרים הקודמין אמר משה מפי עצמו איזה דבר, לזה אמר אלה הדברים פי' אלה לבד הם הדברים אשר דבר משה דברי עצמו אבל כל הקודם בד' חומשים לא אמר אפילו אות אחת מעצמו אלא הדברים שיצאו מפי המצוה כצורתן בלא שום שינוי אפילו אות אחת יתירה או חסרה.

עוד ירצה להגיד הכתוב שכל מי שנה שהיה משה רועה ישראל במדבר לא דבר להם קשות זולת אלה הדברים הוא שדבר קשות, והגם שמצינו שאמר להם (במדבר כ"ה) שמעו נא המורים, לא אמר דבר זה לכללות ישראל אלא לחלק א' שהיו מורים הוראה, וכן אמרו בספר הזוהר, אבל לכל ישראל לא דיבר קשות זולת אלה, והוא מה שדקדק לומר אל כל ישראל פירוש אל כולם הוא שלא דבר קשות אלא אלה אבל לקצתן ימצא שדבר קשות חוץ מאלה. עכ"ל.

ויש להוסיף מה שכתוב בספר עובדות והנהגות לבית בריסק (ח"ד עמ' רנב) המעט שזכיתי פעם שאל חכם אחד שליט"א מלונדון, את מרן הגרי"ז זצ"ל הרי למעלת כבוד תורתו יש השפעה גדולה החודרת לכל העולם. וא"כ מדוע כבודו לא מדבר דברים ברורים על בעיות השעה ???...

למעשה פרשת דברים

מסופר על יהודי אחד שבא לרבו והודיעו כי אינו נוהג להתענות בתשעה באב, משום ש"מדובר על מאורע שהתרחש לפי אלפיים שנה..." שמע הרב את הדברים ושתק.

כשהגיע יום פורים הביט הרב כאותו יהודי וראה שהוא רוקד ושמוח. קרא לו הרב ושאל אותו: "מדוע אתה כל כך שמח בפורים, הרי גם המעשה של המן ומרדכי היה לפני כאלף חמש מאות שנה?!"

ניסה האיש לתרץ כל מיני תירוצים, אך הרב הפסיקו ואמר לו חד משמעית: "על זה נאמר: 'אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני' - אם אני שוכח מירושלים ולא נוהג להתענות עם הציבור על חורבנה, עלי לשכוח גם מ'ימיני' - מפורים ומרדכי שנקרא 'איש ימיני'..."

צריך כל יהודי להתאבל על ירושלים ולדעת על מה אבלותו. לדאבוננו, ישנם אנשים שבוכים בתשעה באב ואינם יודעים בדיוק על מה הם בוכים.

משל למה הדבר דומה, לאדם שקנה כרטיס הגרלה, הגיע הביתה ואמר לאשתו: "ראי, הנה כרטיס ההגרלה, שמרי עליו היטב שלא יאבד, כי יתכן שבסופו של דבר ערכו יהיה גדול ועצום."

שמעה האשה בקול בעלה והניחה את הכרטיס בתוך הארון במטבח, והזהירה את הילדים שלא יגעו במה שיש בארון.

ראינו שנהגו לקבוע יום מיוחד לזכר תבוסה ומפלה, ובפרט אם הדבר התרחש לפני אלפי שנים. ואדרבה, מנסים לטשטש את הדברים ולשכוח מהם לגמרי.

שונה מהם העם היהודי, שחכמיו קבעו לו את יום ט' באב כיום צום ואבל, לזכר המפלה והתבוסה שנחל ממלכות בבל, ואשר הביאה לשריפת ביהמ"ק ביום זה, ולא עוד אלא שליום זכרון זה קודמת הכנה של שלושה שבועות שגם בהם נוהגים דיני אבלות מסויימים.

מהו ההבדל בין האומה הישראלית לשאר אומות העולם?

ההבדל חד וברור: השקפתם של אומות העולם היא: "כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה", וממילא אם יקבעו יום זכרון לזכר תבוסה שלהם, תהיה זו בעצם בושה וחרפה עבורם, שלא הצליחו במלחמתם. לעומת זאת כלל ישראל יודעים שהכל מאת ה', גם המפלות והתבוסות הבאות עלינו מחמת מעשינו, ואדרבה, יום כזה מסוגל הוא להתחזקות באמונה ובתיקון המעשים. כלל ישראל יודעים לומר גם "זמן גלותנו" ולא רק "זמן שמחתנו"!

ומכאן תוכחה מגולה לכל אדם באשר הוא שחלילה לא יזלזל בצום תשעה באב. עליו לצום ולהראות כאב על חורבן ביהמ"ק, ולא ידחה הדבר מליבו.

הפסידה המשפחה סכום כסף עצום שיכל להוציאם מאפילה לאורה ולשנות את כל צורת החיים שלהם.

כך הוא גם הבכי בט' באב. נכון, כולם בוכים, אך השאלה היא על מה הבכי? ישנם הבוכים על צרותיהם הפרטיות - זה על שאין לו פרנסה, חבירו על חוסר הצלחתו בחיים, והשלישי על הרציחות וההרג שבזמן האחרון נעשו מנת חלקנו מידי יום רח"ל. כל אלו עדיין אינם בוכים על הדבר שבאמת צריכים לבכות עליו.

רק מי שבוכה על בית המקדש שנחרב בעוונותינו, ועל כך כל אבלותו בתשעה באב - הוא זה המתאבל על ירושלים אשר יזכה ויראה בשמחתה.

עם כל הצום והאבל שבתשעה באב, עלינו לחיות בציפיה תמידית שהקב"ה יגאלנו ויבנה את בית מקדשנו, ואסור לאבד תקוה.

מסופר על מלך אחד שביקש מצייר לצייר לו את כל אומות העולם עפ"י תכונותיהם. התחיל הצייר בעבודתו, ואכן זיהה המלך את כל האומות. עד שהגיע לציור של פני אדם אשר עין אחת בו בוכה ועין אחת שמחה. שאל המלך את הצייר: "איזו אומה התכוונת לבטא בציור זה?" ענה הצייר: "זהו העם היהודי שמצד אחד באות עליו צרות רבות והוא בוכה ומיצר עליהן, אך יחד עם זאת יודע הוא לקוות לטוב ולשמוח, כי יש לו על מי להשען". לכן, מיד אחרי ט' באב קוראים אנו את הפטרת "נחמו נחמו עמי", כי

הילדים, כדרכם של ילדים, הנהנו בראשם לאות הסכמה, אבל מיד כשיצאה אמם מהמטבח נכנסו למטבח, טיפסו על כסא ונטלו את הכרטיס, כי חשבו שזהו משחק מעניין, התחילו לשחק בו, ותוך כדי משחק נפל הכרטיס לתוך הלהבה הבעורת בכיריים ונשרף כליל!

התחילו הילדים לבכות. נכנסה האם הביתה ושאלה את הילדים על מה הם בוכים. סיפרו לה הילדים שה"משחק" שלהם נשרף. בדקה האמא את הענין ולתדהמתה הגדולה גילתה שהיה זה כרטיס ההגרלה. התחילה גם היא לבכות.

בינתיים אבי המשפחה היה מהלך ברחוב, וכשעבר ליד דוכן מכירת כרטיסי ההגרלה ראה לשמחתו שמש' הכרטיס שלו זכה!

רץ לביתו כשהוא שמח וטוב לב, והנה כשאך פתח את דלת הבית ראה שכולם בוכים.

שאל את אשתו: "על מה ולמה הבכי הזה?" סיפרה לו אשתו שהכרטיס נשרף. ואז התחיל גם הוא לבכות.

והנה למתבונן מהצד נראה שבכיים של כל בני הבית שוה. הרי כולם בוכים. אך האמת היא שכל אחד בוכה על משהו אחר לגמרי: הילדים הקטנים בוכים על משחק שנשרף, האשה בוכה בגלל שמעלה באמוון בעלה, ורק הבעל יודע שישנה סיבה אמיתית לבכות - בגלל משחק טפשי של ילדיו הקטנים,

הדבר? אלא חייבים לומר, שכל תפילה פועלת, לכל תפילה יש משקל, עד שהאחרונה היתה מכרעת. כמו שאמרו חז"ל: "אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל". וכן מסורת בידינו, שבתענית גשמים ירד רבי אליעזר לפני התיבה והתפלל ולא נענה, ירד רבי עקיבא תלמידו, התפלל, וירדו גשמים. ולא משום שרבי עקיבא גדול מרבו, אלא תפילותיו של רבי אליעזר סללו את הדרך לתפילותיו של רבי עקיבא שנענו. הוא הדין בענייננו. אמת, שאנו כגרגר חרדל לעומת אבותינו, שתפילותיהם היו בחפניים גדושות לרוב קדושתם וחסידותם. אך דוקא משום כך, משום שתפילות כל הדורות עלו לרצון; הצטרפו ונצברו, אין חסר עתה אלא קורטוב, דבר מועט, שאותו נשלים בתפילותינו ובבקשותינו עד להכרעת כף המאזנים לטובה. וטובה גדולה תיחשב לנו, ועל שמנו תקרא הגאולה. כמו שאמרו חכמים, שאין המצווה נקראת אלא על שם גומרה! (הפאר אור)

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" (א)
 אלה הדברים, כדבורים, מה הדבורה הזאת דבשה מתוק ועקצה מר, כך הן דברי תורה. [דבר"ר א' - ו'] שואל ה"בן איש חי", מהו ה"דבש" שהיה בתוכחת משה, ומהו ה"עוקץ" שהיה להם בתוכחות אלו? ומבאר על פי משל, למלך אחד היה פרדס מרהיב עין, וכדי לשמור עליו, הציב את כלבו בשער. באחד הימים עמד המלך בחלון ארמונו, ולתדהמתו הוא רואה את אחד מאוהביו מתגנב לפרדס וקוטף פרי. לא עבר זמן רב עד שהכלב קלט את האיש, התנפל

כשיהודי מראה שהוא מתאבל על גלות השכינה, מיד הקב"ה בא לנחמו בנחמה כפולה.

שאל הגאון רבי יצחק אלפיה זצ"ל, הכיצד יובן הדבר, שאבותינו, ראשונים כמלאכים, אשר התאבלו כל ימיהם על החורבן וערכו תיקון חצות בכל לילה בשק ואפר, התפללו על הגאולה בדמעות שלישי וכווננו לקרבה בכוונותיהם וביחודיהם, בתורתם ובמצוותיהם - לא זכו ולא נענו. ואנו, דור עקבתא דמשיחא, החשובים לעומת כגרגר חרדל מול גלגל חמה, האנו נזכה לאור הגאולה? היתכן שהמקדש - דוקא בימינו יחודש?

ותירץ במשל עינינו הרואות, שכאשר בא אדם לחנות ומבקש מידה של קמח או של מלח, מניחים שקית ריקה בכף המאזניים האחת, ואת המשקולת המתאימה על הכף השנייה. נותנים לשקית חופן אחר חופן, במידה גדושה, עד שהכף זעה מעט. או אז מוסיפים קמצוץ, וקורט נוסף, גרגר ועוד גרגר, עד שהכפות משתוות ומתאזנות.

והנה למראית עין, הגרגר האחרון הוא שהכריע את הכף, ואמת הוא. אבל כל אחד מבין, שלולי קדמו לו החפינות הגדושות, לא היה בכח הגרגר להכיר את הכף, ולא היה נחשב בפני עצמו למאומה.

והנמשל: תקט"ו תפילות התפלל משה רבינו להכנס לארץ, ובאחרונה אמר לו הקב"ה: "רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". למדו מכאן חז"ל, שאם היה מוסיף תפילה אחת, היה נענה. הכיצד יובן

בפסוק בשנאת ה' אותנו כו'. וע"ז נאמר נתנה עלי בקולה ע"כ שנאתי. כי הקדוש ברוך הוא חשב לטובתנו. וע"י שאמרו בשנאת. נהפך ח"ו לשנאה ויש לנו ללמוד ק"ו מדה טובה המרובה אשר גם בגלותנו עתה שנתגרשנו משלחן אבינו שבשמים. יש לנו להאמין ולבטוח באבינו שבשמים. כי מאהבה הוכיח אותנו כמ"ש אשר יאהב ה' יוכיח. ומתוך אמונה זו יתהפך באמת לאהבה. וזה עיקר פי' אוהב את התוכחות להאמין כי הוא מאהבה כשיודעין שהמוכיח אוהב נאמן הוא. מקבלין התוכחה. ועי"ז נהפך באמת לאהבה. וע"ז כתי' ע"כ פשעים תכסה אהבה. ואיך יולין לבא לאהבה כשיש רוב פשעים. רק כשמקבלין התוכחה והעונשין והיסורין מתוך אהבה. ולכן כתי' לכו כו' ונוכחה כו' אם יהיו חטאיכם כשנים כו' פי' ע"י קבלת התוכחה יתלבנו החטאים כנ"ל:

בנוסח הברכה פורס סוכת שלום עלינו ועל ירושלים. כי יש עולם שנה נפש. ובכולם יש נבחרים מוכנים לקבל השלימות. בני' בנפש. ושבת בשנה. וא"י וירושלים בעולם. ובש"ק כשהיו בני' שרוין על אדמתם ה' מתקיים השלימות. וכמו שיורד נשמה יתירה לבני' בש"ק כן ה' הארה יתרה בירושלים. וז"ש לעשות אה"ש לדורותם לשון דירה כמ"ש חז"ל:

מי שחושב שה' עשה לו בשנאה זה יהפך עליו לשנאה

עליו, קרע את בגדיו ובנס הצליח להימלט. אחרי זמן מה, נכנס האוהב לבקר את המלך, המלך לא רצה להוכיחו ישירות בפניו, כי לא רצה לביישו, מה עשה המלך, אמר לאוהבו, כמה חצוף הוא הכלב שהעז להתנפל עליך ולקרוע את בגדיך. הבין האיש שהמלך תפס אותו בקלקלתו, וחפו פניו והתבייש להסתכל בפני המלך. כך משה רבנו, ביקש להוכיח את ישראל, וחשב, אם אומר להם ראו מה חטאתם במקום פלוני ומה עשיתם במקום פלוני, הרי הם מתביישים. מה עשה, הזכיר להם ברמז, הזכיר להם את הטובות שעשה איתם הקב"ה, כשבדרך אגב הוא מוכיח אותם. וכך אמר להם, "במדבר" - זכיתם אמנם לקבל מן, אבל יש בזה גם רמז לדיבור שדיברו כלפי מעלה כשלא היה להם אוכל "זכרנו את הדגה אשר נאכל וכו'". "בערבה" - אחרי שכבשתם את סיחון, ישבתם בשיטים וזכיתם לעושר, אבל העושר הביא אתכם לחטוא עם בנות מואב. וא"כ, בדבור של משה היה גם דבש וגם עוקץ. (מדשן ביתך).

שפת אמת דברים פרשת דברים שנה תרמב

[תרמ"ב]

מאספקרליא דברים תשפ

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים
בשכונת פסגת זאב

נקודת הבחירה

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר
הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל
ולבן וחצרת ודי זהב (א, א)

ביארו חז"ל שמושה רבינו עמד והוכיח את ישראל
ורמז להם על כל המקומות שהכעיסו את הקב"ה.
ובמה שאמר: "ודי זהב". ביארו חז"ל (מובא ברש"י עפ"י
הספיר) שהוכיחם על העגל שעשו, בשביל רוב זהב
שהיה להם, שנאמר "וכסף הרביתי לה וזהב עשו
לבעל". (הושע ב, ט). כלומר שהקב"ה השפיע עליהם
ממון, ובמקום להשתמש בכסף וזהב לעבודת ה', הם
השתמשו בו לעשות עבירות.

והקשה רבי ירוחם ממיר, שבדברי הגמרא בברכות
(בב) משמע להפך. שמושה רבינו השתמש בטענה זו
כדי ללמד סנוגוריה על עם ישראל שהם אינם אשמים
בחטא העגל. שאמרה הגמ' שם: אמרי דבי רבי ינאי
כך אמר משה לפני הקב"ה ריבונו של עולם בשביל
כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די,

הוא גרם שעשו את העגל. אמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן משל לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו
וסכו, והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צווארו,
והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא
יחטא? ודברי הגמרא סותרים למה שאמרו חז"ל
כאן, שבאותם דברים היה תוכחה לעם ישראל.

וביאר הרב: שהדעה הרווחת בעולם, שהסיבה
שאדם נכשל בחטא, היא משום שבאותו רגע גבר
עליו יצרו ובחר ברע. אמנם חז"ל לימדנו שאין הדבר
כן. אלא החטא הוא תוצאה של בחירה מוקדמת עוד
הרבה לפני החטא, כי באמת יתכן שבשעת החטא
עצמו אדם נחשב אנוס ואין לו אפשרות בחירה, אך
התביעה עליו הוא על מה שנכנס למציאות של
הניסיון. וכמו שהמשילו חז"ל לבן שאביו הרחיצו וכו'
והושיבו על פתח.. מה יעשה הבן ולא יחטא? כלומר
שבמצב שהאבא נתן לבנו את כל מה שרצה אין
אפשרות אחרת ובוודאות הבן יחטא, וכבר מעכשיו
אנו יודעים מה יהיה התוצאה, והחטא שעשה אח"כ
הוא רק תולדה, אבל הסיבה לחטא הייתה כבר
מהתחלה. אבל אם קודם לכן היה מתרחק מכל
המותרות שאביו הרעיף עליו, אז היה לו אפשרות
לבחור בטוב.

2 הרב דסלר (מכתב מאליהו ח"א בקונטרס הבחירה ח"א) כותב חז"ל
אמנם נקודה זו של הבחירה אינה עומדת תמיד על מצב
אחד, כי בבחירות הטובות האדם עולה למעלה, היינו
שהמקומות שהיו מערכת המלחמה מקודם נכנסים
לרשות היצה"ט, ואז המעשים הטובים שיוסיף לעשות

1 ובפשטות יש לומר שבאמת כלפי עם ישראל יש כאן
'תוכחה'. אבל לפני הקב"ה משה רבינו תמיד 'דואג' לדבר
בטובתם. וגם מה שהוא נראה לא טוב, משה רבינו מלמד
זכות עליהם. ואין זה סתירה כלל.

למעשה פרשת דברים

ומבואר שרק 'הנפש' חוטאת, כי באמת בשעת החטא נחשב כאילו 'אדם אחר' עשה את העברה ולא הוא. וכמו שאמרו חז"ל (סוטה ג). 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות'. שלכאורה אם בשעה שחטא הוא 'שומה' איך שייך להענישו על החטא, הרי שומה פטור מכל המצוות? אך הביאור שעצם זה שאדם מגיע למצב שהוא 'שומה', מוכיח שהוא שלפני כן הוא עשה דברים שגרמו לו להגיע למצב הזה, ועל זה הוא נותן את הדין.

וזה מה שתיקנו חז"ל לומר בברכת השחר 'ולא תביאני לידי חטא.. ולא לידי ניסיון'. כלומר שבשעת הניסיון יתכן שאדם לא יוכל לעמוד בו, אמנם המפתח העיקרי להצליח להימלט הוא לא להיכנס לניסיון. ובזה יש לבאר את הפסוק "ראשית חוכמה יראת השם". (תהילים קיא, ו). שאדם שהזדמן לו ניסיון, אם הצליח להתגבר האי מוכח שקודם לכן יראת שמים. אבל אם ח"ו קודם לעברה לא היה לו יראת שמים, אין מה שיגן עליו.

ועפ"י דברי רבינו האר"י שבשעה שחוטא מסתלקת הנשמה, מתבאר ענין התשובה, שע"י החרטה בלב שלם האדם מעורר את נשמתו להאיר על רוחו ונפשו, ובזה מתעלת הנפש ומתגדלת למה שהייתה בתחילה. והנה עשיית התשובה תלויה במה

ובזה מיושב שאין סתירה בדברי חז"ל כי באותה טענה שמשנה רבינו לימד 'סנווריה' על כלל ישראל שם תלוי 'תוכחתו', כיון שבאמת על חטא העגל היו בבחינת אונס כדברי הגמרא מה יעשה הבן ולא יחטא?! אך על הבחירה המוקדמת שהרבו להם כסף וזהב והלכו אחר תאוותם שם היה התוכחה, כי אילו לא היה זה לא היו מגיעים לחטא. וזה מה שלימדנו חז"ל שעבודת כל האדם בבחירה המוקדמת, כי אם אדם גודר את עצמו בדברים המותרים לגמרי כמו הרחיצה וסיכה, היא הגורמת שאח"כ לא יפול בחטאים, ואם ח"ו אדם פותח לעצמו בדברים המותרים להרבות תאוותו, הרי שכבר מעתה ברור שסופו לחטוא.

והנה בדברי רבינו האר"י מבואר שבשעה שאדם חוטא הנשמה מסתלקת ממנו ואומרת "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה". (במדבר טו, כו). ונשאר בו רק הנפש. וזהו סוד אומרם 'רשעים בחייהם קרויים מתיים'. (ברכות יח). כלומר שכיון שחוטאים הנשמה מסתלקת מהם, ונחשבים כמתים. ובזה ביאר בעל 'ההפלאה' (בספרו פנים יפות פרשת ויקרא) הפסוק "ונרגן מפריד אלוף" (משלי טו, כח). נרג"ן ר"ת נפש רוח גוף נשמה. וע"י החטא מפריד אלוף היינו אלופו של עולם, שהוא הנשמה שהוא חלק אלוה ממעל.

(אבות ד, ב) עבירה גוררת עבירה, וכן כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו (וימא פו) עב"ל.

בהם יהיה בלי שום מלחמה ובחירה כלל, וזהו מצוה גוררת מצוה. וכן להיפך הבחירות הרעות מגרשות היצה"ט ממקומו וכשיזיף לעשות מן הרע ההוא יעשנו בלי בחירה כי אין עוד אחיזה ליצה"ט במקום ההוא וזהו אמרו חז"ל

את ה'חידר' לבנות, בחודש תשרי תרע"ט, עם 25 תלמידות בגילאי 13-14, קבעו מעל דלת הכניסה שלט צנוע, "בית יעקב", להנציח את בעל-הבית, ר' יעקב לוקסנברג המנוח.

השבוע, כעבור 101 שנה מחנוכת 'בית יעקב', העלו סיפור זה עם פטירת הג"ר מאיר זילברשטיין זצ"ל, מרבני עדת חסידי גור, ותיק וחסיד, גאון בענוותנות וב'אמת', שהרבנית תבדלח"ט היא נכדת הנדיב הנ"ל.

השלט הקטון מעל שער הכניסה, "בית יעקב", הפך למותג נאדר בקודש. רבבות אלפי בנות ישראל התחנכו ומתחנכות במוסדות "בית יעקב" ברחבי תבל. ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים! אמנם השם 'עלה יפה' גם עם קריאת הקב"ה למושה רבינו במתן תורה - כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ודרשו חז"ל 'בית יעקב - אלו הנשים, בני ישראל - האנשים'. אך המעשה 'הקטן' של ר' מוט"ל חקוק לדורי דורות וצדקתו עומדת לעד! בית גשמי שמסר לזכר אביו ר' יענקל' נעשה לארמון רוחני, טירת הנוי והנצח!

השבת מכונה 'שבת חזון' ע"ש הפטרת 'חזון ישעיהו'. ומה החזון שלך? האם יש לך חזון? האם אתה מותיר אחריו מורשת חינוכית, טביעת אצבע רוחניות, צאצאים ותלמידים שיתרפקו עלי הזכרת פועליך לטובה?

שאדם משבר את מדותיו הרעות וגודרת את עצמו גם בדברים שמוזרים לו, ובוה מתרחק מן החטא. כי באמת כל יסוד הנפילה של האדם בחטא, הוא במה שקדם לו. שלא גדר עצמו בדברים שקודמים לחטא, וזה תשובת המשקל למה שחטא.

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי

בידוד ועידוד

מושה רבינו ניצב חמשה שבועות לפני פטירתו, בא' בשבט, ופתח ב'משנה תורה'. הוא מוכיח את ישראל ברמז ומלטפם בשופי. ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב. יהודי בודד נראה קטן, אך מעשיו מאירים ומשפיעים לרחוק, ועליו לבחור לאיזה כיוון ישפיע בחייו, מה החותם שיטביע, כיצד ינציח.

מתהלכת לה בצניעות מרת שנירר בסמטאות קראקא ובנפשה השוקקת מתגבשת רעיון 'בית ספר' לבנות, לצד תלמודי התורה לבנים שמשמרים נצחיות עם ישראל ומנחילים תורה ומצוה. לאחר שגדולי ישראל שקלו וראשי גולת אריאל חיוקו את ידיה, התחילה התכנית לקרום עור וגידים. החסיד הנגיד רבי מרדכי לוקסנברג, מנכבדי עדת חסידי גור בעירה התרגש מיוזמה זו, פנה והעמיד את דירת אביו המנוח לשימוש בית הספר. הדירה, רחבת ידיים בקומת קרקע עם חצר צמודה, מתאימה מאוד לכיתות לימוד ראשוניות! כאשר פתחה מרת שנירר

למעשה פרשת דברים

ר' יעקב מקראקא יחיד היה, ושמו, "בית יעקב", חקוק באותיות זהב. אף 'קמצא ובר קמצא' יחידים היו. מעשה קטן. סעודה אחת. פצע קטנטן בשפה של העגל או בדוק שבעינו. הפצע עדיין פתוח, כואב ומדמם!

'תשעת הימים' ימי השבון נפש המה, לאומיים ויחידניים. עם תום שנת לימודים נבחן את העבר ונטכס את העתיד. ב'עידן הקורונה' נתבונן כי לנגיף כה קטן - השלכות כה גדולות. אדם אחד 'חיובי' לנגיף עלול להכניס מאות רבים לבידוד ולסגר, בביטול תורה. ומה כוחו של אדם אחד 'חיובי' במעשיו? בכוחו לקדש ולהעמיד אלפים ורבבות! איננו יודעים לשער מראש את כוחו של 'מעשה' בודד, אך השלכותיו עצומות!

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. מי דיבר? משה. מיהו משה? ילד בודד מבודד בתיבה על שפת היאור. אשה שאינה-מחויבת יצאה מגדרה עבורו. והוא שהתעלה להיות העומד ומדבר אל כל ישראל. כח היחיד. ישנם עוד ילדים בסיכון, בתיבות משוטטות המצפות שנושיט לעברם יד. נצפה לנס וידנו תגיע.

בהצלחה בעבודת הקודש! יחיאל מיכל מונדרוביץ'

123ymm@gmail.com

ספק בכך, שכוונת חז"ל היתה לחדש דבר מה עמוק יותר, וללמדנו כי ישנו קשר בין שלושת האזכורים של המילה 'איכה' קשר סיבתי המחבר ביניהם.

כתב הרב מקדש הלוי

הזלזול בגדולי ישראל מביא לחורבן

שכן הנה, הבאנו את דברי רש"י שכתב, כי נחיצות מינוי הדיינים בתקופתו של משה רבינו- התעוררה בעקבות כך שבני ישראל זלזלו בכבודו של משה רבינו, עד שהם מוגדרים כ'אפיקורסים' ומשה התקשה להנהיגם לבדו- והוצרך לעזרתם של שרי האלפים, המאות, והחמישים, והעשרות.

מעתה נראה, כי הן אמנם בדורו של משה לא היתה כל השלכה מעשית לאותה התנהגות מזלזלת של בני ישראל, אולם לימים- נתן הזלזול בגדולי הדור את אותותיו במצבם של בני ישראל, והוא אשר הביאם לירידה רוחנית מופלגת, או ליתר דיוק: להתדרדרות נוראה- עד למצב בו הם זלזלו כבר בתורה, עצמה וכפי שמעיד ישעיה הנביא באמרו (ישעיה א' כ"א כ"ב): "איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים. כספך היה לסיגים סבאך מהול במים. שריך סוררים וחברי גנבים. כולו אהב שחד ורודף שלמונים. יתום לא ישפוטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם".

ומאחר שירדו ישראל פלאות, והתדרדרו עד לדיוטא התחתונה- הרי שמעתה שוב לא היה מנוס, והעונש הנורא היה בלתי נמנע... את העונש- תיאר כבר ירמיה הנביא, אשר היה עד לתקופת השפל במצבו של עם ישראל, וקונן על גלותם ועל חורבן

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם א' י"ב ופרש"י ומשאכם מלמד שהיו אפיקורסין הקדים משה לצאת אמרו מה ראה בן עמרם לצאת שמא אינו שפוי בתוך ביתו ' איחר לצאת אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת מה אתם סבורים יושב ויועץ עליכם עצות רעה וחושב עליכם מחשבות "

הנה במדרש (איכה רבה א' א) מצינו שדרשו חז"ל ואמרו על פסוק זה "שלשה נתנבאו בלשון איכה: משה, ישעיה, וירמיה. משה אמר: איכה אשא לבדי וגו' ישעיה אמר (ישעיה א' כ"א): איכה היתה לזונה, ירמיה אמר (איכה א' א'): איכה ישבה בדד'. א"ר לוי, משל למטרונה שהיו לה שלשה שושבינין: אחד ראה אותה בשלותה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בניוולה, כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלותם- ואמר: 'איכה אשא לבדי טרחכם'. ישעיה ראה אותם בפחזותם- ואמר: 'איכה היתה לזונה'. ירמיה ראה אותם בניוולם- ואמר: 'איכה ישבה'".

ונראה, שאין כוונת חז"ל רק לציין את העובדה היבשה על פיה מצינו שלשה נביאים שהשתמשו באותה מילה: 'איכה' כאשר כל אחד מהם התייחס לתקופה שונה מהותית בתולדות עם ישראל. אין

כבר המפתח לתיקון המצב! כי רק על ידי ציות מוחלט לגדולי ישראל, ציות בעיניים עצומות לכל מוצא פיהם - נוכל לתקן את השורש שגרם לחורבן הנורא, ובכך נדע נאמנה כי עשינו השתדלות אשר תוביל אל הגאולה השלמה!

שורש חטא המרגלים

ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן (כ"ח, א)

ופרש"י: "ותקרבון אלי כלכם - בערבוביא, ולהלן הוא אומר: 'ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו'. 'אותה קריבה - היתה הוגנת: ילדים מכבדים את הזקנים - ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם. אבל כאן - ותקרבון אלי כלכם - 'בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים."

הנה שמעתי שאבי מורי זצ"ל, שבדברי הפסוק ניתן למצוא רמז לפרושו של רש"י, שכן המילים 'אלי כלכם' - מוטעמות בטעם 'זרקא-סגול', כאשר בכך יש משום רמז לדבריו של רש"י, כביכול מרמזים הטעמים לכך שבני ישראל זרקו - 'את ה'סגולה',

ירושלים ובית המקדש: "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם"...

הרי לנו, כי שלשת הפסוקים, הללו שנאמרו על ידי שלשה נביאים, ופותחים שלשתם במילה 'איכה' - מתארים את השתשלות התדרדרותו של עם ישראל: משה רבינו שראה את תקופה הזוהר בחיי העם, הזוהר מפני התוצאות שעלולות להיות להנהגתם המזולזלת, ישעיה שחי בתקופת ההתדרדרות הרוחנית - תיאר אותו במילים בוטות, ואילו ירמיהו - היה עד לתוצאה הסופית, הלא היא: חורבן בית המקדש והגלות הנוראה!

ומעתה נראה להוסיף עוד, כי זו הסיבה לכך שאנו נוהגים בקריאת התורה לקרוא את הפסוק: "איכה אשא לבדי" - בניגון של מגילת 'איכה'. שכן למעשה, אין כאן רק דמיון לשוני, אלא אזכור לשורש הפורה ראש ולענה אשר גרם בסופו של דבר לחורבן על כל מוראותיו! בשבת פרשת 'דברים' בה אנו קוראים בתורה על שורש זלזולם של בני ישראל במשה מנהיגם - אנו מדגישים באמצעות הניגון השונה את הקשר בין השורש הזה לבין החטאים הקשים המתוארים בהפטרה אותה אנו קוראים גם באותו ניגון, ואת הקשר בין שניהם לבין התוצאה האיומה - המתוארת בהרחבה במגילת איכה...

וכמובן, הדברים נועדו ללמדנו ולא לפנו מוסר, שכן אם נדע את הסיבה שהובילה לחורבן ולגלות הנוראה בה אנו נתונים עד עצם היום הזה - הרי שבידנו יהיה

כי הם מבינים יותר ויחכמים יותר - הם הגיעו למצב בו הם לא האמינו במושה ואף לא ביהושע וכלב, אלא נגררו אחר עצת המרגלים ונענשו לדורם ולדורות הבאים!

[ויש להוסיף שזה הולך גם לפי מה שכתב הזוהר

שחטאם היה במה שסירבו

מפני פחדו שימעט כבודם

וזה שוב כי לא התרגלו לוותר על כבודם וחששו כל

דבר שמא יקחו להם

אין אדם חוטא אלא אם נמנמה בו רוח שטות

ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאתה 'אתנו הוציאנו מארץ מצרים - לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו (א);

(כ"ז)

לכאורה יש להתפלא, הכיצד העלו בני ישראל בדעתם מחשבת הבל מעין זו? הלא עיניהם ראו ולא זר איך הקב"ה הציל אותם מידם של המצרים - בניסים גדולים וביד חזקה, הן במצרים והן על הים, בעוד את המצרים עצמם - הוא ייסר במכות קשות ונוראות עד להשמדתם! אילו היה הקב"ה שונא רח"ל את עם ישראל - הוא לא היה צריך להוציאם

כלומר: דחפו את הראשים שהם אנשי הסגולה ומבחר העם ...

אכן לעצם פירושו של רש"י לכאורה יש להעיר, מדוע ראה משה רבינו לנכון להזכיר ולהוכיח את בני ישראל על חוסר ה'דרך ארץ' שנמצא בהנהגתם - בעיצומה של תוכחתו על חטא המרגלים שהיה נורא וגרר בעקבותיו עונש איום? האם התוספת המוסרית הזו משמעותית ביחס לעיקר החטא שהוא כה חמור?

ונראה לומר, שאין כוונתו של רש"י לכאר שמושה רבינו צירף תוכחה על' חוסר דרך ארץ, 'אלא לומר שבדבריו ביקש משה רבינו להעמיד את בני ישראל על השורש הפורה ראש ולענה שגרם להם לחטוא בחטא המרגלים!

מה שכן אילו הם היו נוהגים כפי שראוי להם לנהוג, וכפי שדורשת התורה הקדושה שלימדה אותנו (דברים ל"ב, ז): "זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, "והיינו: שהם היו מכבדים את הזקנים ומאפשרים להם לגשת ראשונים - אזי ממילא לא היה מתגלגל החטא הנורא, שכן הם היו מכבדים את דבריו של משה רבינו!

רק משום שבני ישראל לא כיבדו את הזקנים ואת הראשים, ואף דחפו אותם תוך שהם משדרים בכך

ופרש"י: "אלה הדברים - לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמן מפני כבודן של ישראל."

לכאורה יש לעיין, אם ביקש משה רבינו לשמור על כבודן של ישראל, ולפיכך אמר את תוכחתו ברמז ולא פירש והאריך בה - מדוע שינה את טעמו בהמשך הפרשה, וכן בפרשת עקב, שם תיאר בפרוטרוט את חטא המרגלים וחטא העגל, והזכירם בצורה מפורשת מאוד? מדוע שם הוא לא חשש לכבודן של ישראל?

ונראה לומר, שכאן לימד אותנו משה כיצד היא הדרך הנכונה לומר תוכחה - אם רוצה המוכיח באמת ובתמים שתוכחתו תתקבל ...

שכן ודאי רשאי הוא, ואף מחוייב לפעמים להוכיח באופן ישיר, בבוטות ובנחרצות, אולם את דבריו אסור לו לפתוח בתוכחה הישירה... בתחילה - עליו להוכיח ברמז, בעדינות, בנועם, בכבוד ובשפה רכה, ורק לאחר שבן שיחו נותן אל ליבו להתבונן בעוונותיו ולהפנים את גנותם - יכול הוא לעבור לשלב הבא של התוכחה הגלויה והישירה, אותה ניתן לומר בתוקף ובנחרצות ..

ממצרים ולעשות להם את כל הניסים הללו, והוא היה יכול להשמדם במצרים בקלות!

אלא שמכאן ניתן ללמוד, שכאשר לימדונו הו"ל (סוטה דף ג, ע"א) כי "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות - "אין כוונתם על דרך מליצה, אלא לדברים כפשוטם ...

כאשר היצר הרע משתלט על האדם - הרי הוא נוטל ממנו את דעתו ומשבש את שכלו לחלוטין, עד שביכולתו להעלות טענות הבל שכל אדם שפוי היה דוחה אותן על הסף! גם כאן, אין ספק כי טענתם של בני ישראל היתה כה מגוחכת - עד שהיא ממש אינה נתפסת בשכלנו... אולם מאחר והיצר השתלט עליהם בנקודה זו - עלה בידו לשבש לחלוטין את הכרתם השכלית, ולגרום להם להעלות אפילו טענות כה מגוחכות וחסרות הגיון מעין זו שהעלו ...

למה משה רבינו בהמשך מוכיחים בפירוש ולא רק ברמז

יצר מוכיחין
 כיצד מוכיחין? אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירבן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב (א, א)

אלא שלכאורה, כאשר נעיין בפסוקים, נמצא כי אין בהם כל דרישה קשה או חמורה! שכן כך נאמר בפסוקים מכאן ואילך (ד.ח): "ה' אלקינו דיבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה, פנו וסעו לכם ובואו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים, ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת. ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם."

מה ביקש בעצם משה רבינו מבני ישראל? הלא בסך הכל הוא הורה להם לעזוב את הר סיני ולהמשיך בדרכם אל ארץ ישראל, ארץ כנען, הארץ המובטחת לאבותיהם! כלום ליבקשה' שכזו צריכים להקדים הקדמות והתנצלויות? האם ליבקשה' שכזו צריכים להקדים 'הצטדקויות'?

ונראה, שאמנם נחוצה היתה התנצלות' כביכול בכדי לשכנע את בני ישראל לעזוב את הר סיני, או ליתר דיוק: את המדרגה המרוממת בה הם היו בעמדם שם, ולהמשיך בדרכם לארץ ישראל!

שכן הנה, הבה נתאר לעצמנו את מצבם של בני ישראל, החונים במדבר כשהם מוקפים בענני כבוד, ועוסקים בתורה יומם ולילה בלי כל עול של פרנסה

וכך, נהג גם משה רבינו: את דבריו הוא פתח בתוכחה עדינה, בנועם וברמז, אולם לאחר שבני ישראל כבר התבוננו והפנימו את הדברים - הוא עבר לתוכחה הישירה ופירט באופן גלוי וברור את מעשיהם הרעים ...

למצות את הרוחניות מקדושת הארץ

למצות את הרוחניות מקדושת הארץ ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה (ד.ח)

ובספרי": אמר להם: לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הקב"ה אני אומר לכם."

הנה, כאשר אנו מתבוננים בלשונו של משה רבינו, אשר חשוב היה לו להדגיש בשעה זו לבני ישראל כי אינו בודה מליבו את הדברים שהוא אומר להם, אלא נצטווה על ידי הקב"ה לאמרם - יכולים אנו להסיק בודאי כי הדברים הללו חמורים או קשים במיוחד, ואשר על כן צריך היה משה כביכול 'להצטדק' בכדי שלא יחשדוהו שבדה אותם מליבו, ו'להתנצל' כביכול באמרו שזוהי מצוות ה'... אילו היו אלו דברים קלים ונוחים - הוא לא היה צריך להוסיף מאומה, ולא היתה כל סיבה לחשוש שמא יפקפקו בהם בני ישראל וינסו להטיל בהם דופי!

למעשה פרשת דברים

נסיונות הפרנסה והחיים הטבעיים, אולם ככלות הכל - הלא זוהי תכלית בריאת האדם, לעמוד בנסיונות המתגלגלים לפתחו במהלך חייו!

ואכן, כך היא המידה: הארץ הינה קדושה ומרוממת, והרוחניות שולטת בכל רגב מרגביה. אכן, לצד זאת תפקידו של כל אחד מיושבי הארץ הינו לוודא כי הוא מצליח להפיק ולמצות את הרוחניות הטמונה בה - מבלי להגדר אתו צדדיה הגשמיים, ומבלי להתפס למראה החיצוני של 'ארץ זבת חלב ודבש'! כי אם יודעים איך לנצל את קדושת הארץ - ניתן להגיע למדרגה אשר היא גבוהה אפילו יותר ממדרגתם של בני ישראל במדבר!

רק על ידי התורה ניתן להשיג מידות טובות

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם (א', י"א)

כידוע, את הרעיון המקורי למינוי שרי האלפים, המאות, החמשים והעשרות - מייחסת התורה ליתרו חותנו של משה רבינו, אשר מיד בראותו את העם עומדים עליו מבוקר עד ערב - טען כי לא יוכל לעמוד בכך לאורך זמן, וכי אין מנוס מלמנות דיינים נוספים

או כיוצא בזה, שהרי ירד להם מן מן השמים והם שתו מים מבארה של מרים! כלום יכול להיות אושר גדול מכך? הלא זהו התענוג הגדול ביותר שיתכן בעולם, מעין עולם הבא ממש!

ובכן, מהמצב הנפלא הזה - מצפים מבני ישראל עתה, לפתע פתאום, שהם יעזבו את הכל - ויעלו לארץ ישראל בה יצטרכו להתנהג על פי כל גדרי הטבע, לחיות חיים טבעיים של 'בזיעת אפך תאכל לחם', לדאוג למזונם ולפרנסתם, ולהתמודד עם כל שאר עניני העולם!

אין ספק, כי בראיה שטחית - נראה לכאורה כביכול ירדו בני ישראל ממדרגתם בעקבות כניסתם לארץ, באשר מעתה הם צריכים לחיות חיים של חולין! אולם לאמיתו של דבר - לא כך הם פני הדברים... לאמיתו של דבר את פסגת הקדושה - ניתן להשיג דווקא בארץ ישראל אשר פירותיה קדושים, וכל ה'חומרות' שלה - מרוממת בהרבה יותר מאשר ענני הכבוד שהיו לבני ישראל במדבר!

ובכן, את זאת - הסביר משה רבינו עתה לבני ישראל. הוא הסביר להם כי היציאה מהנהגה הניסית אל ההנהגה הטבעית - הינה על דעתו של הקב"ה, אשר מבקש להביאם אל הארץ הקדושה ולזכותם במצוותיה! הוא הסביר להם כי הן אמנם סכנה מסויימת טמונה בהתמודדות היומיומית עם

אמיתית. אכן, יתרו - מיקד את עיקר תשומת הלב במידותיהם ובישרם של הדיינים, בעוד משה רבינו התמקד דווקא בחכמתם, וכפי שנבאר .

שכן הנה, יתרו לא ראה צורך להדגיש את נחיצות חכמתם של הדיינים, שכן פשוט וברור הדבר שמי שאינו חכם ונבון, ואינו בקי בפרטי ההלכה למעשה - לא יוכל לשמש כדיין, באשר חסר הוא את היכולת המעשית לעמוד בדרישות התפקיד ולהוציא דין אמת לאמיתו! לפיכך, הוא הדגיש דווקא את התכונות שאינן מובנות מאליהן, והבהיר כי על הדיינים להיות ישרים ויראי שמים בכדי שלא יטו את הדין .

לעומת זאת משה רבינו, ביקש להבהיר נקודה שונה לחלוטין. הוא ביקש להדגיש, כי גם אם ימצאו אנשים שהם יראי שמים ובעלי מידות טובות, ואפילו ישרם אינו מוטל בספק - עדיין לא יהיה בכך כדי להבטיח שמתאימים הם לתפקיד הנכבד של דיינים בעם ישראל, שכן בכדי להיות דיין - צריך האדם להיות מחונן במידות טובות המבוססות על חכמת התורה! רק מידות טובות שנובעות מלימוד התורה - הינן אמיתיות וברות-קיימא, ולפיכך רק אותן ניתן להביא בחשבון!

לפיכך, הדגיש משה רבינו את הצורך באנשים חכמים ונבונים, כאשר אין כוונתו למעט את שאר

אשר יעמדו לצידו של משה ויסייעו לו בהנהגת העדה .

אכן, למרבה הפלא, כאשר הציג יתרו את פרטי תכניתו בפני משה רבינו - מוצאים אנו שאמר (שמות י"ח, כ"א): "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל, יראי אלקים, אנשי אמת, שנאי בצע, ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות". כלומר: יתרו הציע למשה רבינו לבחור את הדיינים על פי מידותיהם, ולהתמקד בתכונות האופייניות המוזכרות בפסוק ואשר הן נחוצות והכרחיות למי שאמור להיות דיין ממונה על הציבור .

לעומת זאת כאן, בפרשתנו, כאשר מתאר משה רבינו את האנשים אותם ביקש מישראל לבחור בכדי שיתמנו לדיינים עליהם - נראה שהוא ממקד את תשומת הלב בתכונות שונות לחלוטין, ודורש דווקא שיהיו הדיינים: "אנשים חכמים ונבונים!" ולכאורה, מה פשר הדבר? מדוע לא דבק משה רבינו באופן מלא בפרטי הצעתו של יתרו - אשר בהחלט מתקבלים על הדעת?

ונראה לומר, שאמנם לא היתה כל מחלוקת בין משה רבינו ליתרו חותנו... שניהם הסכימו בודאי שהדיינים צריכים להיות מחוננים בחכמה ובבינה, ובמקביל - להיות בעלי מידות טובות ויראת שמים

והשיבו לו, מבלי לגלות לו כמובן מי הגנב. רק לאחר תום הלמודים, הוא קרא לי אליו. בלשון נעימה הוכיחני על המעשה, וביקש ששוב לא אעשה כן. "שוו בנפשכם" – אמר החתן – "לו היה המחנך חושף לעין-כל את העובדה שאני הייתי הגנב, הרי בושתי היתה נוראה, לא הייתי יכול לשאת את פני מול כל החברים. מן הסתם היה הדבר פוגע בכל ההתקדמות שלי בלימודים, ומי יודע עד להיכן זה היה מתגלגל, יתכן כי הייתי נאלץ לעזוב את החידר ומכאן הדרך להתדרדרות היתה קצרה. רק בזכות תבונתו ורגישותו של אותו מחנך, נמנעה ממני הבושה, ובזכותו זכיתי להגיע עד הלום. הרי לנו סיפור נפלא, עד כמה צריך להקפיד בכבוד הזולת, גם אם מדובר בילד צעיר, ובודאי בכבוד חכמים וגדולים.

זהירות בכבוד כל יהודי

יש מי שאפילו כבודם של גדולי תורה קל בעיניהם. יודע אני על מעשה שהיה עם מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, שהביע את דעתו ההלכתית נגד דעתו של ראש גולת אריאל, רבנו יוסף חיים בעל ה"בן איש חי", וההולכים על פי פסיקותיו זעמו עד שהיו מוכנים לפגוע בו אישית. פעם אחת עבר מרן בדרכו ליד דוכן ירקות, שם עמד יהודי שומר מצוות. כאשר מרן עבר שם, התנפל עליו והחל לבזותו במלים חריפות, הכיצד זה הוא חולק על ה"בן איש חי", כשאינו מגיע אפילו לקרסוליו, ועוד מילים בוטות וחריפות.

המעלות המוזכרות בדבריו של יתרו, אלא להוסיף כי צריכות כל המעלות הללו להיות מבוססות על חכמת התורה ובינתה - ורק אז הן תהיינה בעלות ערך!

עכ"ד הרב מקדש הלוי

סיפור הרב ראובן אלבו שליט"א

(האור לחיים דברים תשפ)

סיפור מופעים היה בישיבת לומז'א. בראשה עמד בתחילה הגאון רבי יחיאל מיכאל גורדון זצ"ל ולאחר פטירתו, האב"ד של פתח תקוה, רבי ראובן כץ זצ"ל. אחד מבחירי הישיבה התארס בשעה טובה ומוצלחת. במסיבת האירוסין דיבר הבחור, ובדבריו הודה להוריו, למוריו ולכל אלו שסיעו לו להגיע עד הלום. בין השאר הודה גם למחנך שלמדו בחידר בכתב ב'. כולם היו מופתעים, על מה ולמה ראה לנכון להזכיר דווקא את המחנך הזה, והבחור הסביר: כאשר למדתי בכתתו של אותו מחנך, פחו עלי יצרי, וגנבתי חפץ מתיקו של אחד הילדים. הילד התלונן על הגנבה, והמחנך החל לחפש את החפץ האבוד בתיקי כל הילדים. כאשר הגיע לתיק שלי, הוא גילה את החפץ, אבל בחוכמתו הוציא אותו מהתיק מבלי שאף אחד יבחין, והמשיך בחיפושיו

כאילו דבר לא קרה. בתום השיעור סיפר המלמד לתלמיד שנגב לו החפץ, כי מצא את החפץ האבוד

לאחר עשרים ושבע שנים, כאשר בדפוס סלאויטא רצו להדפיס את המהדורה הרביעית, החלו אנשי הדפוס בוילנא להדפיס מהדורה מתחרה. הדבר גרם למחלוקת עזה. אומנם כבר חלפו עשרים ושבע שנים מקבלת אישור הרבנים שהוגבל לעשרים וחמש שנה בלבד - אך בעלי דפוס סלאויטא טענו כי חלפו רק עשרים ואחת שנים מהוצאת המהדורה השלישית, ולכן האיסור עומד בעינו. היתה זו מחלוקת עזה בין גדולי גליציה שצדדו בעמדת מדפיסי סלאויטא, לבין גדולי ליטא, ובהם רבי עקיבא איגר, שצדדו בעמדת מדפיסי וילנא. מדפיסי סלאויטא העלו טענה, כאילו דעתו של רבי עקיבא איגר הוטתה על ידי בנו, רבי שלמה. רבי עקיבא איגר,

שהיה ידוע בדורו כענוותן גדול, יצא מגדרו ובתגובה כתב מכתב חריף כנגד טענה זו: "מאוד הומה ליבי על העזות והחוצפה של מדפיסי סלאויטא, ודבריהם דברי סרה, לא בלבד על בני הגאון נר"ו שהטת לבבי, אלא גם עלי, שיכולים לפתות אותי לפסוק שלא כדין... אינני מוחל להם כלל וכלל, כי מצדי איני מקפיד, אבל על בזיון התורה לא ניתן לכוזל" (מכתבי רבי עקיבא איגר, מכתב ע"א). לאחר דין תורה שהתקיים בבית הדין בהורודנה, ולאחר שהתקימה בוררות, הוכרע הדין לצידם של מדפיסי וילנא, בתנאי שיקנו את כל העותקים שנשארו בידי מדפיסי סלאויטא זמן קצר לאחר מכן, פועל בשם אליעזר פרוטוגין, שהתקבל לעבודה בדפוס סלאויטא, נהג להשתכר, ועל כן פוטר מעבודתו.

מרן בענוותנותו הרבה הבליג על הדברים, והמשיך בדרכו מבלי להשיב לו דבר.

לא חלפו ימים ספורים. מחבל הניח באותו מקום מטען חבלה, והיהודי נהרג בפגיעו. כל מי שהיה נוכח בעת שהלה ביזה את מרן, הבין שמידת הדין פגעה בו כיון שפגע בתלמיד חכם, גדול הדור.

כמה זהירות צריך להיזהר בכבוד כל יהודי ויהודי, על אחת כמה וכמה בכבודם של גדולי ישראל.

אחד המעשים הידועים בעניין זה ארע עם הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, קודש הקודשים.

בזמנו, נושא הדפסת ספרים היה סבוך ויקר ביותר. הדפוס היחיד שהדפיס עד אז את הש"ס היה דפוס וילנא, אבל הש"ס שלהם אזל מן השוק, לכן כאשר בית הדפוס בסלאויטא החליט להדפיס את הש"ס, והיה מדובר בכפויקט יקר ביותר, הוציאו גדולי הדור הוראה שאסור לאף בית דפוס אחר להדפיס את הש"ס במשך עשרים וחמש שנים, כדי שבמהלך השנים הללו, יהיה דפוס זה בלעדי, ויוכל לכסות את ההוצאות האדירות שהיו לו בהדפסת הש"ס. החשש היה שאם יקומו מתחרים וידפיסו אף הם את הש"ס, לא יכסה בית הדפוס את הוצאותיו, והוא עלול להגיע עד לכדי פשיטת רגל.

כאמור, חכמי הדור, ובהם רבי עקיבא איגר, חתמו על האיסור, ובית הדפוס אכן הדפיס את הש"ס החדש בהידור רב בשלוש מהדורות.

על גדולי ישראל, ואפילו אבק לשון הרע, יכול לגרום להרס וחורבן.

הגמרא (ערכין טו ע"ב) שואלת מה נחשב כלשון הרע ומשיבה: "כגון דאמר איכא נורא בי פלניא".

בזמננו היתה הדלקת אש כרוכה בטרחה גדולה. הדרך הנוחה ביותר היתה לקחת אש ממקום אחר. והנה מגיע אדם ושואל היכן הוא יכול להשיג אש, כי רצונו להדליק את התנור. משיב לו חברו: 'לך לבית של פלוני, שם תמיד יש אש'. תשובה זו היא אבק לשון הרע, שכן יש בה רמז של גנאי, כאלו בבית פלוני כל הזמן מבשלים ואוכלים. עד כדי כך צריכה להיות הזהירות

מדיבור נגד הזולת, שלא ישמע גנאי אפילו ברמז, וגם אם אין כוונת הדובר לומר דברי גנאי על זולתו (ראה חפץ חיים כלל א' אות ח').

אלה הדברים א שר דבר מ שה אל כל י שראל בעבר הירדן כמדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצ רת ודי זהב (דברים א, א). כותב ה"אור החיים" הקדוש: "ואפשר לפרש כל הכתוב בדבר זה באופן אחר, והוא כי במקרא מועט לומר שכל לותיראת הומידות ההגונות הצריכים להולכים בתורת ה' והם מידות תשעה וגו'". ה"אור החיים" הקדוש כתב, שבמילה "במדבר" רמזה התורה למידת

ימים אחדים לאחר פיטוריו איבד עצמו לדעת בתליה. לאחר ניסיון כושל להציל את חייו קבע הרופא את מותו, ופרוטוגין נקבר בסתר.

הדבר התגלה, ובני משפחתו של פרוטוגין העלילו על בעלי דפוס סלאויטא, האחים שפירא, כי הם אלו שתלוהו וקברוהו, כדי למנוע ממנו להלשין עליהם על הדפסת ספרים מבלי שעברו את ביקורת הצנזורה. מומרים וכמרים הוסיפו שמן למדורה, והאחים שפירא הושמו בכלא של קייב. החקירות נמשכו שנים מספר, וכל אותו זמן ישבו האחים בצינוק. בסופו של דבר נפסק כי כל אחד מהם ילקה אלף חמש מאות מלקות, ויגורש לסיביר לשארית חייו. כאשר היה נידון אדם למלקות, נהוג היה להעבירו דרך שתי שורות של חיילים כשידיו כבולות, והחיילים מכים בו בשוט שבידיהם. כך היו אמורים האחים שפירא לעבר בין השורות שלוש פעמים, ואם לא יפחו את נשמתם, יגלו לסיביר.

לאחר המלקות היה מצבם הגופני של האחים רעוע, ובמשך שבע-עשרה שנים הם עברו מבית חולים אחד למשנהו ומבית כלא לבית כלא, עד שהצאר אלכסנדר השני העניק להם חנינה. גדולי הדור דאז ראו בעונשם של בעלי דפוס סלאויטא עונש על בזויו של גדול ישראל, רבי עקיבא איגר, שכאמור הקפיד מאוד על כך שהוציאו לעז כאילו פסק ההלכה נפסק בעקבות לחץ שהפעיל עליו בנו. הרי לנו למוד לדורות, כמה צריך להזהר שלא לדבר

בינתיים, השכן ממוול בנה בהצרו חדר שחלונותיו פונים לכוון דירתו של האברך. האברך פנה אליו ואמר: "רק רצייתי להבהיר שגם אני מתכוון לבנות כאן, לכוון החלונות שפתחת. אני מבהיר זאת כדי שלא תטען טענת 'חזקה', ולכן באתי למחות".

השכן חייד: "עד שיהיו לך אישורים, ועד שתצליח לארגן כסף לבנייה – יחלפו הרבה שנים..."

"בכל אופן, אני מוצא לנכון להסב את תשומת ליבך לכך שמחיתי", סיים האברך את דבריו.

בפועל, זה קרה הרבה יותר מהר מהמצופה: האישורים הגיעו תוך זמן קצר, ובסיעתא דשמיא הוא גם השיג את הסכום הדרוש לבנייה, והודיע לשכן על כוונתו להתחיל בבניה לאלתר.

"אתה לא בונה כאן", הודיע השכן נחרצות. "אני אשכב על הרצפה, וכל טרקטור שירצה לעבור כאן – יצטרך לעבר עלי! אתה לא תהרוס את מה שבניתי". "צר לי מאוד, אולם בנית שלא ברשות", השיב האברך.

"זה ממש לא מענין אותי! אני בניתי ראשון!".

"אולי כדאי שנלך לפוסק הלכה שיוורה לנו את ההלכה בעניין", הציע האברך. "מצדי תלך אלף פעמים לפוסק הלכה. אני לא זו מכאן".

האברך פנה לאשתו ואמר לה: "איך שאני רואה את פני הדברים, השכן לא יתן לנו לבנות גם אם בית דין

הענווה, "כאמרם ז"ל (ערוכין נד ע"א) 'לעולם ישים אדם עצמו כמדבר'. לשון הז"ל בגמרא (שם): "אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו - תורה נתנה לו במתנה" (ראה תענית ז ע"א). אדם המבליג, וגם כשמדברים עליו או עושים לו משהו, והוא אינו מקפיד, ואינו משיב לחורפיו דבר - יזכה לתורה! בסיום תפילת העמידה אנו אומרים: "ונפשי כעפר לכל תהיה", ומיד אחר ענווה וויתור

כך מבקשים: "פתח לבי בתורתך", משום שהמתנהג בענווה, ועושה את עצמו כעפר הזה שהכל דורכים עליו ולא איכפת לו – יוכל לזכות לתורה.

הזכרנו פעמים רבות את אימרתו של הגאון רבי אהרן ליב שטיינמן זצ"ל שאמר, בהיותו מעל גיל מאה שנים: "נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי אדם שוויתר - והפסיד". ישנם סיפורים רבים, פלאי פלאות ממש, על אנשים שהבליגו וויתרו, ובזכות זאת ראו, עין בעין, את יד ה' המסייעת להם באורח פלא:

אברך בעל משפחה, חיפש לקנות דירת שני חדרים. הוא מצא דירה שהמוכר אומנם דרש עליה מחיר גבוה יותר ממהחירה של דירת שני חדרים סטנדרטית, אך הסביר כי הדירה עומדת לפני קבלת אישורים לבניית ממ"ד ועוד שני חדרים נוספים. האברך התייעץ עם אשתו, והם החליטו לרכוש את הדירה.

לאברך ואמר לו: "מכור את דירתך בת שני החדרים. אני אשלים את הכסף שתקבל בעבורה לדירה בת חמישה חדרים. חפש לך דירה מתאימה מבלי לדאוג ממחירה! מצאת חן בעיני, וברוך ה' יש לי את האפשרות לעשות עימך חסד זה..."

אדם לעולם אינו מפסיד מויתור! בעולם החיצון קוראים לזה "פראייר", בעולם שלנו קוראים לזה "משיש עצמו כמדובר".

חז"ל (יומא ט ע"ב) אמרו: "מקדש שני, שהיו עוסקים בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנים". כל המחלוקת, ושנאת החנים, נובעות מכך שאף אחד לא מוכן לוותר! הויתור מכניס אהבה בלב. כאשר אחד הצדדים רואה את הצד השני מותר לו – נכנסת בליבו אהבה, וכך מתרבה השלום.

בבני ברק היתה קיימת עמותת צדקה. העמותה התנהלה על ידי קבוצת אברכים תחת שם מסוים, והצליחה בגיוס התרומות למעשי החסד הרבים שעשו.

ויהי היום ועמותה אחרת, ותיקה יותר, נזעקה כנגד השם שהללו קראו לעמותה שלהם, בטענה שהם בחרו שם שדומה מאוד לשלהם, והדבר מזיק להם ופוגע בהכנסותיהם. הם תבעו בתוקף מאנשי העמותה השנייה לשנות את שם העמותה שלהם, כי להם יש זכות ראשונים על השם הזה. נוצרה מחלוקת גדולה בין הצדדים. השאלה הובאה לשולחנם של

יחיבוהו. איני חפץ לחיות חיים כאלו של קטנות. הבה ונחיה חיים שקטים ונגדל את ילדינו באוירה חמה, נמכור את הדירה כפי שהיא, ונניח לקונה החדש להתעסק עם השכן. בזכות הויתור – הקב"ה יזמן לנו דירה אחרת, טובה מזו". אכן, הם מכרו את הדירה, וקנו דירה אחרת, קטנה, ובלבד שלא יצטרכו להתקוטט עם איש.

האברך הזה למד בכלל בשכונת מגוריו, ובדיוק באותה תקופה הגיע עשיר גדול מחו"ל לגור בשכונה, ונפשו חשקה ללמוד בחברותא עם אחד מאברכי הכולל. הוא הגיע לכולל, ואותו אברך – שנראה לו טיפוס עדין – נשא חן בעיניו. הוא פנה אליו וביקש ממנו ללמוד איתו במשך שעה ביום, תמורת תשלום נאה.

האברך הסכים בשמחה, ואף הוסיף ואמר שהוא מוכן ללמוד איתו בחפץ לב חנים אין כסף. השנים החלו ללמוד שעה ביום. משעה זה התרחב לשעתיים, ולעיתים אף ליותר, וידידות אמיתית נרקמה ביניהם.

העשיר התעניין במצבו של האברך, והלה סיפר לו דברים כהויתם, שהוא מתגורר עם שבע נפשות בדירה קטנה של שני חדרים. לשאלת העשיר מדוע הוא אינו מבקש אישורים להרחיב את הדירה, סיפר האברך את כל הסיפור שארע, וכיצד ויתר לשכן שבנה ופתח חלונות לכיוון השטח שלו. הם המשיכו ללמד בחברותא יום יום, עד שיום אחד העשיר פנה

מעשה נוסף ארע עם אברך שנסע במונית. בסיום הנסיעה ביקש נהג המונית תוספת של חמישה שקלים על מחיר הנסיעה מאיזושהי סיבה. החל להתפתח ויכוח בין השניים. בסופו של דבר לקח האברך את הפרטים של הנהג, ואמר לו: "אשאל מורה הוראה, ואם הלה יורה לי שעלי לשלם – אשלם לך".

הנהג הסכים.

הוא נכנס לפני הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל והציג בפניו את השאלה. נענה הרב ואמר: "פשיטא שעליך לשלם לו".

"מדוע אוותר אני? אני בן תורה. שהוא יוותר!".

"זוהי הפרנסה שלו", הסביר הרב. "אם לא תשלם הוא ירגיש שפגעת לו בפרנסה. זה מעבר לסתם ויתור. עבורך זהו רק ויתור. ותר ושלם לו".

שוב מעשה בבחור שהציעו לו שידוך: בחורה כלילת המעלות. לאחר כל הברורים החליט הבחור לגשת לשידוך. משום מה, אימו לא הסכימה בשום פנים ואופן להצעה. הוא ניגש לגרא"ל שטיינמן זצ"ל שיורה לו כיצד לנהוג.

נענה ואמר לו: "אומנם לפי ההלכה הורים אינם רשאים להתנגד, אולם כיון שסוף סוף אין דעתה של האמא נוחה מהענין – מן הראוי לפיסה תחילה, וימתין להזדמנות נוחה להביא לה מתנה יפה, ולדבר על ליבה במעלות השידוך, עד שתסכים".

פוסקי הדור. הללו פסקו חד משמעית, כי למרות הדמיון בשמות, אין כל מניעה מלקרוא לאגודה השנייה בשם שבחרו.

הענין התגלגל לפתחו של הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל. הוא פנה לאנשי האגודה השנייה ואמר להם: "אף על פי שהדין עמכם, מכל מקום יש כאן אנשים השרויים בצער. מה איכפת לכם לוותר ולשנות את שם העמותה? אומנם אנשים התרגלו לתרום לעמותה תחת השם הזה – ומכל מקום, מויתור לעולם לא מפסידים!". לאחד מהעסקנים היתה תעוזה, והוא העז לשאול: "כבוד הרב! אם יבוא מאן דהו אל הרב ויגיד שהשם של הרב 'שטיינמן' מפריע לו ומטעה אותו, ויבקש שהרב יחליף את שמו ל'בוזגלו' – האם הרב יסכים לכך?".

"כן", ענה הרב שטיינמן בהחלטיות. "אם על ידי השינוי הזה יהיה טוב יותר למישהו, ואשקיט מחלוקת – אחליף את שמי ל'בוזגלו!'. העסקנים נדהמו מהתשובה והתחזקו לשנות לאלתר את שם העמותה.

למחרת אמר הרב שטיינמן לבן ביתו: "דע לך כי בדרך כלל לאנשים אין הכח, ותעצומות הנפש, לוותר. הם משוכנעים שהויתור יגרום להם להפסיד. רק משום שהכרתי שהאברכים האלו מסגלים לשמוע, ולקבל את הצעתי – הצעתי להם לוותר". סופו של סיפור, הרב נתן להם המלצה תחת השם החדש שבחרו, והם הצליחו מאוד.

הצער ואת עוגמת הנפש שעברו עליו במשך השעות הרבות ששהה שם.

הנה, אם נשאל אותו: מה היה כדאי לך יותר, להתאמץ קצת, להתגבר על העיפות ולקום כהוראת הסוהר, או להתווכח איתו, ולא לקום, אך לקבל את הצינוק הנורא הזה? ללא ספק התשובה תהיה חד משמעית: עדיף היה, עשרת מונים, לוותר ולהתאמץ מעט, ולחסוך את יסורי הצינוק!

הז"ל (בכא מציעא ל ע"ב) אמרו: "לא חרבה ירושלים אלא משום שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפני משורת הדין". הם לא ויתרו זה לזה!

הז"ל מוסיפים ואומרים (יומא ט ע"ב): "ראשונים שנתגלה עוונם - נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם - לא נתגלה קיצם". הגלות שלאחר חרבן הבית השני נמשכת עד עצם היום הזה משום שעדין לא הפנמנו את חשיבות הויתור זה לזה, את חשיבות אהבת החיים הנדרשת מאיתנו! לעזור לשני כי יש מצוה לעזור, ולא רק משום שגם הוא עזר לי. כאשר אנחנו מתנהגים לפני משורת הדין, ומותרים זה לזה - מידה כנגד מידה גם הקב"ה מתנהג איתנו לפני משורת הדין ומותר לנו.

פרשיות אלו אנו קוראים בימי האבל הגדול על חורבן בית המקדש. רבותינו ציוו אותנו להתאבל ולבכות וזו חובתנו בימים אלו, אבל יחד עם זאת חובה עלינו לזכור כי בכל רגע יכול משיח צדקנו

הרב שטיינמן היה רגיל לספר סיפור מיוחד על אישה אחת מוולוז'ין, בת שלושים, שהציעו לה שידוך: אלמן בן שישים, עם שמונה ילדים. האישה ריחמה עליו והסכימה להינשא לו. היא לא חסה על כבודה ולא שתה לבה ל"מה יגידו הבריות". ובזכות הויתור הגדול שלה זכתה לשני ילדים: בן ובת. הבן גאון עולם, תלמיד חכם וראש ישיבה, ובת שנישאה לתלמיד חכם.

במשך כל השנים, כשהרב שטיינמן היה מספר את הסיפור, הוא לא חשף מיהי האישה ומי הם ילדיה. רק לאחר פטירתו של הבן - הלא הוא הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז' לצעירים - הוא גילה את מה שלא גילה עד כה: האישה היתה אימו. זהו כוחו של ויתור.

בחור בן טובים נתפס על ידי המשטרה כשהוא נוהג ללא רישיון ונידון למאסר. עוד בטרם עלות השחר, ניגש הסוהר להעיר את האסירים - וביניהם גם אותו - למסדר. הסוהר האיר עם פנס רב עוצמה על פניו, ופקד עליו לקום. הלה לא היה רגיל לקום בשעה כה מקדמת, וקרא לעבר הסוהר: "תסתלק מכאן מהר. אינני קם". הסוהר הבהיר לו: "אינך נמצא בבית! אם לא תקום מיד תקבל עונש", אך הבחור סרב לקום...

תוך דקות ספורות העבירוהו לצינוק קטן, מצחין, ושורץ זוחלים, נורא ואוים לשהות שם אפילו שעה קלה. "כאן תשהה יום שלם על מנת שתבין איך מתנהגים בבית מאסר", אמרו לו. אין לתאר את

כתב בספר מאיר דרך

להתגלות, בכל יום ממש - "היום אם בקלות שמעו" (תהלים צה, ז), והמשיח יבוא.

איכה!?! השבוע קוראים בתורה שלש פעמים פסוקים המתחילים בלשון "איכה". בפרשת השבוע קוראים "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם". בהפטרה קוראים "איכה היתה לזונה קריה נאמנה", ובתשעה באב קוראים מגילת איכה - "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם". מהי משמעותה של המילה "איכה"?

צרות רבות סבלה אומתנו מתחילת היותה לעם. שיעבוד מצרים, חורבן בית המקדש הראשון והשני, הגלות מארץ ישראל לבין העמים, מסעות צלב, אינקויזיציות וה-"שוואה" הם דוגמאות בולטות, אך לא היחידות, מהצרות שעברו על עמינו. לצופה הבלתי משוחד, עצם הישרדותו וקיומו של העם, אחרי כל כך הרבה רדיפות, מהווה עדות ניצחת בקיומו של בורא עולם ומנהיג לכירה (וכלשון הגמ' יומא ס"ט ע"ב: "אדרבה... אלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות") אך בכל זאת נשמעת השאלה: "איך הקב"ה מאפשר לשונאים לרדוף את עם קרובו?".

. באמת שאין בכוחנו להבין את מחשבותיו של הקב"ה שעמקו עד אין חקר, אולם ניתן לקרב את הדבר אל השכל, על פי משל נפלא שהשמיע מרן רבי אלחנן בונם וסרמן זצוק"ל הי"ד, בנאומו האחרון, בגטו, לפני שהוציאו אותו להורג על קדושת השם יתברך, וכך אמר:

אפילו בשבת חובה עלינו להאמין בכך, ואף שמואב בגמרא (ערוכין מג"ע"ב) שהמשיח לא יבוא בערב שבת כדי שלא להטריח את האנשים המכונים צרכי שבת, וגם לא יבוא בשבת מחוץ לתחום, מכל מקום עלינו להאמין שהוא יכול לבוא גם ביום שישי וגם בשבת. ואמר על כך ה"חתם סופר": הרי אם אכן יבוא משיח צדקנו בשבת, תהיה לנו קושיה עליו מגמרות מפורשות האומרות אחרת. זה יהיה הישעור הראשון שיאמר המשיח, לישב את הקושיות הללו... היו צדיקים שעמדו בכל עת וצפו לביאת המשיח, ואסור לנו לייאש את עצמנו אפילו יום אחד.

מישהו שאל אותי: הרי גם בשנה שעברה קיוונו שהמשיח יבוא עוד לפני תשעה באב ותתבטל התענית, והנה בסופו של דבר הוא לא הגיע? חס ושלום לחשוב כך. אנו אומרים: "ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא". הציפיה שלנו לבואו בכל רגע, היא זו שתקרב את הגאולה, ומשיח צדקנו יבוא במהרה בימינו.

(הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף
p0583271323@gmail.com)

סיים רבי אלהן זצ"ל את דבריו ואמר: האיכר הוא משל לרשב"ע, ואילו אנו דומים לאותו תלמיד טיפש. הנהגת הקב"ה בעולם נראה לנו כפעולות של הרס, כאילו הוא מפזר את ישראל על פני הארץ כדגן, קוצץ, טוחן, ומכניס אותם לתנורים. אולם באחרית הימים יראה לעין כל, שפעולות אלו הן שבנו את עמינו.

משל זה מאפשר לנו להבין שבוודאי הסבל שסובל עם ישראל בכללותו, כאומה, הוא למטרת עיצוב ובנין העם, אך אין בו עדיין כדי להסביר את הסבל שסבלו יחידים - תינוקות שלא חטאו, צדיקים וחסידים. מאמינים אנו באמונה שלימה שימי שנותינו בעולם הזה הם כאין וכאפס לעומת החיים הנצחיים בעולם הבא, והרי שם הקב"ה מיישב את כל החשבונות, ולא לשוא היה סבלם, ובעולם האמת מאת ה' נושאים הם את שכרם, וכמו שכתב האבן עזרא עה"פ (דברים י"ד, א) "בנים אתם לה' אלוקים. כי כל אשר יעשה, לטוב הוא, ואם לא תבינוהו, כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם, רק יסמכו עליו, כן תעשו גם אתם". אולם בעולם הזה, אין באפשרותנו להבין לאיזו מטרה היה על יחידים לסבול. בעולם הזה נותרים אנחנו בשאלה.

הביטוי המבטא יותר מכל את זעקת הסבל והכאב של היחידים הוא "איכה?!" "איכה" מבטאת שאלה ללא מענה - "פצע וחבורה ומכה טריה, לא זרו ולא חבשו ולא רככה בשמן"...

"אדם שלא הבין כלל בחקלאות, ביקש ללמוד מלאכה זו, והלך לאיכר על מנת שידגים לו את מלאכתו. ניאות האיכר והוציאו אל השדה. כאשר התחיל האיכר להרוש את שדהו, תמה התלמיד "מדוע הנך הופך שדה יפה כל כך?!", אך האיכר הסביר לו שיהיה עליו להתאזר בסבלנות בכדי להבין במלאכה. למחרת הוציא האיכר שק מלא דגן, מוין ומוושך עין, והחל מפזרו על פני השדה. שוב תמה התלמיד "מדוע הנך מפזר דגן על פני השדה - הלא הוא ילך לאיבוד?!", אך הוא שוב נאלץ להמתין. כעבור זמן התחילו לצמוח גידולים נאים, ודימה התלמיד שהוא כבר מבין במלאכת האיכר, אך כאשר נטל האיכר מגל לידו והחל לקצוץ את הגבעולים נודעק התלמיד - "הלהרוס את מלאכתך כמו ידך אתה בא?!". כאשר החל האיכר לחבוט את הקנים, כדי להפריד בין התבן לבר, שוב לא הבין התלמיד במעשי האיכר. גם כאשר אסף האיכר את הגרגירים, שזה עתה הפרידים מהשבלים, וטחן אותם בריחיים, תמה התלמיד - "הרי הפכת את כל מלאכתך לאבק?!". בשעה שלקח האיכר את ה-"אבק" ועירב בו מים, גדלה פליאת התלמיד - "הרי כעת עשית מכל מלאכתך תערובת בוץ?". וכאשר עיצב האיכר את ה-"בוץ" לכיכר, והכניסו לתנור, נודעק התלמיד "הרי כעת תשרף כל מלאכתך, ולשם מה השקעת כל כך הרבה עמל?!". כמובן, רק כאשר הוציא האיכר את החלה היפה והריחנית מהתנור, ונתיישב יחד עם תלמידו לארוחה דשנה, הבין התלמיד פשר פעולותיו של האיכר.

לפי שהן דברי תוכחות ומנהגן כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל (רש"י).

סיפור מופלא התרחש בבחור שפנה אל מרן ראש הישיבה הגר"צ פינקל זצ"ל כשבועיים לפני סוף הזמן, וביקש רשות לטוס לביתו שבארצה"ב וזאת לאור מצבו של סבו החולה שהולך ומחמיר, הבחור הדגיש, אני מאוד קשור לסבי וחפץ לבקר עוד בחיים חיותו, ומכיון שממילא נותרו שבועיים בלבד עד סוף הזמן, יאפשר לי בבקשה ראש הישיבה להקדים את שובי לביתי, רה"י השיבו ששמירת זמני הלימוד בישיבה היא קודש קדשים, ואף הצורך הגדול של ראיית הסב אינה סיבה לעזוב את הישיבה, (ובפרט שהוראת היתר מצד ראש הישיבה לצאת לפני סוף הזמן, עלולה חלילה לגרום לבחורים נוספים להורות היתר לעצמם ולעזוב לפני תום הזמן, וקיים חשש לפריצת הסכר...); תמשיך להתמיד עד לסוף הזמן, ואולי בזכות זה ישלחו מן השמים רפואה שלימה לסבא, - הפטיר ראש הישיבה בחום.

הבחור יצא מבית ראש הישיבה, אך לא חזר לבית המדרש - אלא לבית הנתיבות... הוא החליט שאת סבו האהוב הוא חייב לראות, והתקשר לביתו להודיע שבעוד כחצי יממה הוא ינחת באמריקה. המטוס נחת, וכשיצא מיועדו מיהר להדליק את המכשיר הנייד שברשותו, והנה הוא מגלה שהתקבלו מספר הודעות בתא הקולי, היו אלו בני המשפחה שביקשו שיחזור אליהם בדחיפות. הבחור התקשר אל אמו, והתחלחל לשמע הבשורה המרה: "את סבא כבר לא

והננו תפילה: "אשר הראיתנו צרות רבות ורעות תשוב תחיינו ומתהמות הארץ תשוב תעלני" (תהילים ע"א).

(בעקבות מו"ר הגרא"ש וסרמן זצ"ל)

המחשיב את הארץ - זוכה להתרומם בה עד הנהר הגדול נהר פרת (א, ט). מפני שזוכר עם ארץ ישראל קוראו גדול, משל הדיוט הוא: עבד מלך - מלך (רש"י). שח מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ: נהר פרת כך מבאר הרא"ם דברי רש"י, היה קטן מכל הנהרות, ואף על פי כן בשל שייכותו לארץ ישראל, קוראו הכתוב "הנהר הגדול".

הרי לנו קל וחומר בן בנו של קל וחומר, שההדר בארץ ישראל והולך בדרכי התורה, זוכה להתגדל ולהתרומם מעלה מעלה. ואם תתמה מפני מה אין אנו חשים בכך, אין זאת אלא מפני שאין אנו מחשיבים כראוי

את קדושת הארץ. כעין זה אמרו רבותינו במדרש: יוסף זכה להקבר בארץ מפני שהודה בארצו שאמר "איש עברי", ומשה שלא הודה בארצו כנאמר עליו "איש מצרי", לא נקבר בארץ ישראל. הרי שלזכות לסגולת ארץ ישראל, תלוי עד כמה אנו בבחינת "מודה בארצו". לכן ככל שיחוש האדם וינהג על פי ההרגשה כי ארץ ישראל היא "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה" כפי זה, יזכה לסיוע ושפע מקדושת הארץ. טללי אורות

כששמע את בקשת ראש הישיבה, ולמרות שנסע נגד הוראתו, בליבו הרחום של ראש הישיבה ונפשו הרחבה, טרח להגיע להלוויה ולעודד את תלמידו ולדאוג למצבו.

והדברים מאפיינים כל כך את מרן ראש הישיבה וצ"ל שמסר נפשו על התורה עד כלות הכוחות והנחה את תלמידיו בתבונות כפיו וממש נשאם על ליבו כאשר ישא האומן את היונק.

הבחור סיפר שלכל אורך הנסיעה לבית ראש הישיבה, וגם במהלך הסעודה לא השמיע רבו ולו מילה אחת של תוכחה או טרוניה, אך זו היתה התוכחה המעולה ביותר אמר הבחור, לא היה צריך להוסיף אפילו מילה אחת, הנהגתו המופלאה של ר' נתן צבי היתה כספר מוסר חי (הובא באמונה שלימה בפרשתנו)

דברים הא ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם שמע ישראל את החקים ואת המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם היום ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם: וצ"ב מה למה כתוב ושמרתם לעשותם ולא סגי לכתוב ועישתם אותם

וכן צ"ב אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם:

אלא הביארו עפ"י בראשית לז, יא רש"י שמר את הדבר. היה ממתין ומצפה מתי יבוא, וכן שומר אמונים (ישעיה כו, ב), וכן לא תשמור על חטאתי (איוב יד,

תזכה לראות" - הודיעה האם בצער, הוא נפטר לבית עולמו לפני מספר שעות, חיפשתי אותך בדחפיות מכיון שסבא ביקש להיטמן בירושלים, ואתה נכדו חביבו שזוכה ללמוד בעיר בקודש, תצטרך לדאוג לסדרי ההלוויה והקבורה.

הבחור שרק לפני מספר דקות נחת לאחר טיסה ממושכת, היה צריך כעת לעלות שוב למטוס לכיוון הנגדי בחזרה לארץ ישראל. בכל מהלך הטיסה ניצבה מולו דמותו של ראש הישיבה, שליטף את ידו בחום תוך כדי שהסביר לו כמה חשוב לשמור על גדרי שמירת הסדרים וליבו נקפו על שלא ציית להוראתו.

הלוויית הסב יצאה כשמעט מלווים משתתפים בה, והנה לפתע התרגשות רבה אחזה באנשים כאשר ראו את דמותו של מרן ראש ממלכת התורה הגרנ"צ פינקל מגיע להשתתף בהלוויה על אף ייסוריו הקשים ואפיסת כוחותיו, יצא מרן ראש הישיבה ללוות את הנפטר עד לתום ההלוויה והקבורה.

לאחר סתימת הגולל, פונה ראש הישיבה אל תלמידו ומבקש לומר לו דבר מה, כמובן שפחד ורעדה אחזה בתלמיד, ורגשי בוש תקפוהו, והנה הגרנ"צ - אביהם של אלפי בני הישיבות שענינו וליבו היו לכל יחיד ויחיד, ניגש ולוחש באוזני תלמידו עברה עליך יממה שלימה של טיסות מתישות הלך ושוב, ובוודאי שאתה רעב וחלש מאוד. ביקשתי מבני הבית שיכינו עבורך סעודה דשנה וכעת אבקש שתבוא עמי לאכול ולנוח, ענינו של הבחור לא נותרו יבשות

יצחק הוטנר זצ"ל, נכנסו אליו לנחמו המשגיח ר' מאיר חדש זצ"ל, והמשגיח ר' שלמה וולבה זצ"ל, הרב הוטנר חזר על הסיפור הנ"ל לפניהם כשגמר לספר שאל הג"ר שלמה להג"ר מאיר האם שייך לחנך בזמנינו תלמידים כאופן שחינך הסבא את תלמידיו ובמיוחד כמו שחינך את תלמידו הג"ר יצחק הוטנר. ענה לו רבי מאיר בהחלט שייך לחנך גם בזמנינו תלמידים כמו שחינך הסבא את תלמידיו ולהצליח עמם, ורק בתנאי אחד והוא שהרבי ימסור נפשו בעד התלמיד ואז יצליח ואפילו יחנכו באופן הכי קשה, שאל רבי שלמה לרבי מאיר ואיפה מצינו שהסבא מסר את נפשו בשביל הבחור יצחק. ענהו רבי מאיר רבי שבוכה בעד הצלחת תלמידו אין לו הגבלות באופן חינוכו (אהל משה בראשית א עמוד תרנ)

הסכנה שבתוכחה אילו יעקב היה מוכיח את ראוּבֵן היה מניחו ומדבק בעשו

בפרשתנו כתוב ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש' (דברים א ג). מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה. אמר, ראוּבֵן בני, אני אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חברו רואהו ומתבייש ממנו וכו' כדאיתא בספרי. וכן יהושע לא

(טו), לא תמתין: (רש"י) שהכונה לצפות שמתי תצפה שיבואו המצוה ובשבת יש ענין לצפות מתי תבוא השבת

כיצד מוכיחים

בתקופה שלמד הבחור יצחק וורשעוואר (לימים בעל הפחד יצחק זצ"ל) בישיבת סלבודקא, ביום הכיפורים, קודם לתפילת נעילה, אמר הסבא מסלבודקא לבעל הדברי יחזקאל, תלך אל הבחור יצחק, ותבקש ממנו את שם אמו, כי הוא זקוק להרבה רחמים, ניגש הדברי יחזקאל אליו ושאלו לשם אמו.

הבחור יצחק כמוֹבֵן היה מאוד מופתע מבקשה מוזרה זו, והחליט שהוא עצמו ילך להסבא, ולשאלו על מה זה ולמה זה, כשקרר הבחור יצחק להסבא, אמר לו הסבא בחזקה ובקפידא מוחלטת בזה"ל אל תבוא לתוך הד' אמות שלי, בקשתי לשם אמן ולא יותר. הבחור יצחק שהרגיש מאוד נפגע מן הבזיון לפני כל בני הישיבה, החליט לעזוב את הישיבה אבל מן הנימוס הוא שעליו להיפרד מהסבא בליל מוצאי יום הכיפורים דפק על דלת ביתו של הסבא פתחה הרבנית את הדלת ביקש הבחור לדבר עם הסבא שאלה הרבנית את שמו של הבחור אמר לה שמי יצחק וורשעוואר כשענה לה לשמו אמרה לו הרבנית בזה"ל האם אתה הבחור שבעלי מתפלל ובוכה עליו כל לילה בדמעות שלישי כשישמע זאת ר' יצחק אמר להרבנית החלטתי שאיני צריך לדבר עם הסבא כעת' ע"כ המעשה כשנפטרה אשת חבר של הג"ר

פחות ומתחבר לעשו הגנב, ושעסוק כל היום בחמורות שבחמורות (עין בב"ר סג יב) ולא די בזה אלא שהוא יניח את אביו יעקב שינתק את הקשר עימו, וכ"ז משום שאביו הוכיחו.

אלא כאשר פוגעים באדם ולוקחים לו את הכבוד הוא יכול להתדרדר מאיגרא רמה לבירא עמיקתא שתוכחה מראה לו שאינו שלם, אלא צורת ההוכחה צריכה להראות לו עד כמה הוא חכם ורק בדבר אחד הוא טעה

עמ"י חשדו שמושה רבינו אינו בדעתו כשבא

להוכיחם

ועוד רואים עד כמה האדם אינו מוכן לקבל תוכחה שמובא במדרש (ילקוט שמעוני רמז תשצג) דבר אחר "אלה הדברים", מי שהיה מחלק נכסיו בשעת מיתתו מהו שיהו דבריו קימין. כך שנו רבותינו המחלק נכסיו על פיו רבי אלעזר אומר רבה לאחד ומעט לאחד דבריו קימין, ומה טעם, שלא יהו יורשים אומרים מבלבלת היתה דעתו. אימתי דבריו קימין. אמרו רבותינו בודקים אותו שלש פעמים, אם אמר על לאו ועל הן הן דבריו קימין. הרי מן המשנה. מן המקרא מנין. אלא אתה מוצא, בשעה שבא משה להוכיח את ישראל סוף ארבעים שנה היו ישראל מרגנים ואומרים אינו בדעתו. משל למה הדבר דומה, לזקן שהוא סמוך למות. קראו ללבלר שיכתב נכסיו לבניו. כיון שבא הלבלר התחיל לצוות לבניו ונותן לכל אחד ואחד לפי חלקו. אמרו בניו ללבלר ברר לנו דיתיקני.

הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתתו, וכן שמואל, שנאמר (ש"א יב, א) הגני ענו בי. וכן דוד את שלמה בנו:

ומבואר שאילו יעקב אבינו היה מוכיח את ראובן הצדיק שהרחיק את עצמו מהגזל עד כדי כך שהתורה העידה עליו (בראשית ל יד) וכמבואר ברש"י בימי קציר חטים. להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו

ולא עוד אלא שויתר על בכורתו שנתנה ליוסף ובכל זאת עוסק בהצלתו של יוסף וכמו שאמרה אמו לאה, ראובן ראובן בן, ראו מה בני לבן חמי, (ברכות ז) תראו איזה צדיק יש כאן והוא פתח בתשובה לכל באי עולם וישב ראובן שהיה עוסק בתשובה בשקו ובתעניתו על שבלבל יצועי אביו (כמבואר במדרש (בר"ר פד יט) וישב ראובן אל הבור (בראשית לו, כט), והיכן היה, רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר אומר בשקו ובתעניתו, כשנפנה הלך והציץ לאותו בור, הדא הוא דכתיב: וישב ראובן אל הבור, אמר לו הקדוש ברוך הוא מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, ואתה פתחת בתשובה תחלה, חייך שבן בנג עומד ופותח בתשובה תחלה, ואיזה זה הושע, שנאמר (הושע יד, ב): שובה ישראל עד ה' אלהיך). ואם באדם זה עסקיני וגם עוסקים באבא כיעקב בחיר האבות שבודאי יודע להוכיח בצורה הטובה ביותר בלפי שמיא וכלפי הבריות בחכמה ובתבונה ואף על פי כן חשש יעקב ולא הוכיח את ראובן כי ראובן עלול ללכת ולהתדבק (- כמו דביקות בה' לא סתם חיבור אלא דבק ממש) הוא היה הולך לא

אלו היינו שם היינו משיבין ארבעה וחמשה פעמים על כל דבר ודבר. דבר אחר "אל כל ישראל". מלמד שכנסן משה מגדולם ועד קטנם ואמר להם הריני מוכיחם, כל מי שיש לו תשובה יבוא ויאמר. דבר אחר "אל כל ישראל". מלמד שהיו כלם בעלי תוכחה ויכולים לעמוד בתוכחות. אמר רבי טרפון, העבודה, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח. אמר רבי אלעזר בן עזריה, העבודה, אם יש בדור הזה מי שיכול לקבל תוכחות. אמר רבי עקיבא, העבודה, אם יש בדור הזה שידוע היאך מוכיחין. אמר רבי יוחנן בן נורי מעיד אני עלי שמים וארץ שיותר מחמשה פעמים נתקנתר על ידי עקיבא לפני רבן גמליאל מפני שהייתי קובל עליו והייתי מקנתרו, וכל כך יודע אני בו שהיה מוסיף בי אהבה על כל אחת ואחת לקים מה שנאמר "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך".

ועוד מובא ברש"י אחרי הכותו. אמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנתר ולמצוא עילה, שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחן: בסיכום כל כך הרבה תירוצים העיקר לא לקבל תוכחה ומימלא נבין את גודל מעלתו של דוד שאחר שחטא בבת שבע מיד שב ולא אמר עברתי ילדות קשה כמו שבאמת היה מוזר לאחיו וכו'.

ועוד פירוש כתב הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ שליט"א (אספקלריא ראה תשע"ז עמוד עט) בשם הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקי ז"ע. כאשר אב' מוכיח וחוזר

אמר להם אינה נבררת אלא בשעה הזאת שאני אומר לכם, שנשאל לזקן את דבריו פעם ושתיים. התחיל הלבבל שואלו אלו העומדין לפניך בניך הם, אמר לו הן. בית זה שלך הוא, אמר לו הן. אמר לו באיזה שכונה אתה נתון, אמר לו בשכונת פלוני. אמר הלבבל ליורשיו עכשיו הדיתיקי קים. כך בסוף ארבעים שנה כשבא משה להוכיח את ישראל התחילו ישראל מהרהרין לומר תאמר שהוא בדעת (כך בסוף שנה) [שפוי, כיון] שהרגיש אמר להם חייכם שאיני אומר לכם דבר עד שאמר לכם באיזה מקום אני ואתם נתונים, והוא אומר במדבר באיזה מדבר, והוא אומר בערבה מול סוף מי הם שכניו, והוא אומר בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת וכמה ימים יש לנו ממצרים, וכן אתה מוצא שהיו שואלין אותו באיזה יום וכמה ימים מכאן לסיני והוא אומר אחד עשר יום מחרב. מיד כששמעו ישראל שברר להם הדברים אמרו לו אמר כל מה שאתה רוצה, שדבריך נראים. מנין. ממה שקרינו בענין אלה הדברים אשר דבר משה.

ומבואר שחשדו אפילו במשה רבינו שהוא אינו בדעתו ואע"פ שראו ביום יום והתורה אף מעידה עליו כי לא כהתה בינו ולא נס לחה' ועוד כי כך אומרים על מה שלפני כן לא רצו ללכת למלחמה כדי לא ימותו וימשיך להנהיגם אלא כל טוב עד שמוכיחים ברגע שמוכיחים הכל נעלם

ילקוט שמעוני רמז תשפט "אל כל ישראל", אלו הוכיח מקצתן היו אלו שבשוק אומרים כך הייתם שומעין מבן עמרם ולא הייתם משיבין לו דבר כך וכך,

חזר רבי חיים זצ"ל ושאל: סוף סוף מי הבחור המובחר ביותר בישיבה? אז הצביע דודו על בחור אחד ואמר לו: זה הבחור המובחר ביותר בישיבה!

תמה רבי חיים זצ"ל ושאל את דודו: הרי כאשר מניית את שבחם של כל בעלי המעלות הנבחרות לא הזכרת את שמו של בחור זה כלל, כיצד אפוא אומר אתה פתאום כי הוא הבחור המובחר ביותר, ואין כמוהו?

השיב לו הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל ואמר לו: 'מעלתו של בחור זה שונה משאר המעלות שציינת. בחור זה הוא 'מבקש' הכי גדול, לנוכח מעלה זו שמצטיין הוא בה ראוי הינו לתואר הבחור המובחר ביותר, כי הוא זה שגיע רחוק יותר מאחרים'

לימים דבריו של הגר"א יפהן זצ"ל הוכיחו את עצמם, אותו 'מבקש' שעליו הצביע היה לא אחר מאשר מאור דורינו, מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל - 'הסטיפלער' (משולחן רבי אליהו ברוך מועדים א עמוד רמב)

למה נקראו החכמים כסופים

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם (א יג) ופירש"י 'חכמים - כסופים' וצריך ביאור מהו הכוונה כסופים ומה כוונת רש"י להשמיענו בזה ובפשוטו הכוונה לחכמים שכוספים לחכמה ומתאווים אליה (וכסופים הוא מלשון נכספה וגם כלתה נפשי (תהלים פד ג) שעניינו כיסופים וגעגועים)

ומכיון הוא נעשה מעצבן וגורם לבנו לאבד סבלנות. ריבוי התוכחה מבייש ומשפיל. הבן עלול לבוא למצב בו יאמר לעצמו 'שלוש עלי נפשי, אין לי כח לשמוע את אבא דיבורו מציק אלמד איך להסתדר אתו!' ומה עושה? בפני האב ובנוכחותו הוא משתדל להיות 'בסדר' לחסוך מעצמו את רגעי הקוצין קוצין, אך מאחורי גבו עושה ככל העולה על רוחו. אוי מה היה להם! נתק הקשר הפנימי בן אב לבנו. הבן מתחיל לחיות במרמה, וזו הכוונה 'תדבק בעשיו הרשע', דרכו של עשיו! כלפי יצחק אבינו היה עשיו מכבד ושואל שאלות תורניות, ואילו מאחורי גבו ירד לדיוטא תחתונה! מזה חשש יעקב, אינו מרבה להוכיח את ראובן כדי שלא תניחני - את מידת אמת ליעקב' ותדבק בעשיו אחי בדרך הרמאות והצביעות!

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל רגיל היה לספר לתלמידיו שבימי בחרותו כשלמד ולימד בישיבת גרודנא, נסע על מנת להינפש לכמה ימים בישיבת נובהרדוק אצל דודו הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל.

באחד מימי שהותו שם, ניגש אל דודו וביקשו שיראה לו מיהו הבחור המובחר בישיבה.

הצביע ראש הישיבה על בחור מסויים ואמר להגר"ח זצ"ל: 'זה העמקן הגדול ביותר בישיבה, אחר כך הראה לו בחור אחר באומרו 'הנה המתמיד של הישיבה' כך חזר וציון עוד שמות של כמה בחורים, במנותו כל אחד והצטיינותו המיוחדת, זה ביראת שמים, זה בבקאות, וכן הלאה.

בפרשתנו מבאר רש"י הסיבה, שבני לוט קיבלו ירושה בארץ ישראל, למרות שהם לא היו בני אברהם אבינו? וז"ל 'ירושה לעשו. מאברהם, עשר עממים נתתי לו, שבעה לכם, וקיני וקניזי וקדמוני הן עמון ומוזב ושעיר, אחת מהם לעשו, והשתיים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותו היא, עשאו כבנו'

לוט שהכניס אורחים במסירות נפש למה ניצל
רק בזכות ששתק כשאברהם אמר ששרה היא
אחותו

וגם מה שניצל לוט מסדום זה בזכות מה ששתק כמבואר ברש"י על הפסוק 'ויהי בשחת אלוקים את ערי הכנע ויזכור אלוקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה' (בראשית י"ט כט) ואז"ל: מה זכירה זכר לו ללוט שתיקה ששתק לאברהם שאמר לשרי אחותי היא והוא היה יודע ושותק (בר"ר נ"א ו).

וצ"ב שהרי לוט קיים בסדום הכנסת אורחים במדרגה גדולה ובמסין נממש, וא"כ היו לו זכויות של חסד נוראות כל כך, וא"כ למה הוצרך לזכות השתיקה כדי להינצל. ועוד וביותר דהא כל הפיכת סדום היתה בעיקר משום שהתנגדו לחסד וכמפורש בקרא, 'הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה' (יחזקאל ט"ז מט) וא"כ לוט שהיה בתכלית ההיפך בזה עד כדי מסין ועד בכלל, א"כ בדין היה שינצל. ולא היה צריך לכאורה לזכות ששתק לאברהם. ועוד דמפורש בדבריהם וז"ל

אך צ"ב מדוע חיפש משה רבינו דווקא חכמים שכוספים ומשתוקקים למעלות החכמה, ומהו החילוק אם הם מתאוים לחכמה או לא, והרי אלו ואלו שווים הם בחכמתם.

אלא נראה לבאר עפ"י דברי רבינו יונה (אבות פ"ד מ"א) 'איזהו חכם וכו' כי היודע כל החכמות אם אינו אוהב את החכמה אינו חכם אלא טיפש והאוהב אותה ומתאוה אליה אע"פ שאינו יודע כלום הרי זה נקרא חכם' ומבואר שבלעדי המבקש אינו נקרא חכם אלא טיפש.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשוב להשתוקק לדברי תורה שבלעדי זה אינו נקרא חכם

למה לוט זכה בירושתי שתי הערים – בגלל ששתק ולא גילה ששרה, היא לא אחותו של אברהם, אלא אשתו. למה לא קיבל בזכות החסד שעשה במסירות נפש- עיקר החסד הוא עם קרוביו

ואת העם צו לאמור אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו הישבים בשעיר וייראו מכם ונשמרתם מאד. אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר. (ב, ד-ה)

למה בני לוט שלא היה מזרעו של אברהם זכו בירושה

למעשה פרשת דברים

זכות השתיקה להנצל דהלא זכות זו דמסי"נ על חסד גדולה מזכות השתיקה שהיתה רק בשוא"ת שלא היה מוסר ורוצה לאברהם אחי אביו שהטיב עמו כל העת (וכמו שהוכיח סופו שמוסר נפשו להצילו כשנשבה ע"י המלכים אף שהיה כבר אחר הפירוד) דלכאורה אין בזה רבותא כ"כ דמהיכי תיתי יעשה עוול נורא כזה, ורק דכיון דסו"ס היה באפשרותו שלא לשתוק ע"כ נחשבה לו הפעולה הזו לזכות להנצל עבורה, וא"כ כ"ש שראוי לו להנצל מצד זכות המסי"נ לחסד שלו ושל ביתו.

(משנת רבי אהרן קוטלר א קמד) 3

שהרי לוט הלך אחרי אברהם אבינו בכל הגלויות ובכל מקום לך", והיה מקום לומר שעושה כל – שהלך בעקבות ציוויו של הקב"ה "לך זאת כדי לרשת את אברהם, שהרי לאברהם לא היו ילדים באותו זמן, והנה באה הזדמנות שעומדים להרוג את אברהם, אם לוט היה מספר שאברהם הוא בעלה של שרה, חלומו של לוט לרשת את אברהם היה מתגשם, ובכל זאת לוט שותק, לכן רק היא עמדה לו והצילה אותו. עוד יש מתרצים, לראות מלאכים כמו שראה לוט ולהכניסם לביתו זו לא חכמה, אבל לראות ערבים כמו אברהם אבינו ולהכניסם לביתו ולהתייחס אליהם בכבוד מלכים ולתת להם לשונות של בקר, זאת חכמה. כמו שמוסר על הבית הלוי, שנקלע לאכסניה בעקבות סערת שלגים ובעל האכסניה לא הכירו ולא אירחו כראוי וכיאות לרבה של בריסק בעל "בית הלוי", לאחמ"כ הגיע אדמו"ר לאותה אכסניה, ובעה"ב ערך שולחן וקיבל אותו בסבר פנים יפות. האדמו"ר גילה את ה"בית הלוי" ישן על הרצפה, והתחיל לצעוק על בעה"ב איך יתכן שכך מארחים את הבית הלוי - בעה"ב נבהל וביקש סליחה מהבית הלוי, כמוכן שהבית הלוי סלח לו, אך התנה שבעל האכסניה יבוא לבריסק ויראה איך נראה הכנסת אורחים בבית רבה של בריסק, שכידוע ביתו היה מלא באורחים ואביונים שאף ישנו על מיטותיהם של בני הבית ולבני הבית לא היה מקום לישון. - להכניס אורחים

דגם בני ביתו של לוט מסרו נפשם על החסד, דאמרו ז"ל בקרא דארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו וגו' (בראשית יח כא) זוהי צעקת פלוטית בתו של לוט, שראתה עני אחד ברחוב העיר ועגמה נפשה עליו מה היתה עושה בכל יום שהיתה יוצאה לשאוב מים היתה נותנת בכד שלה מכל מה שבביתה ומאכלת לאותו עני, אמרו מאין חי העני הזה וכשידעו בדבר הוציאוה להשרף ועלתה צעקתה לפני כסא הכבוד וזהו הכצעקתה (פדר"א פכ"ה) וא"כ כל חורבן סדום היה בשביל מסי"נ על חסד של בתו של לוט ששרפה אנשי המקום וא"כ הרי בדין הוא שינצל לוט ולמה לו

3 ועוד יש לומר עפי' דברי הבית הלוי "והנה שלשה אנשים ניצבים עליו וירא וירץ לקראתם" (י"ח - ב) שני מכניסי אורחים נזכרים בפרשה, אברהם ולוט, ואף הלשונות בשניהם דומים, אצל אברהם כתוב "וירא וירץ לקראתם וכו' וישתחו ארצה", ואצל לוט כתוב "וירא וירץ לקראתם וישתחו אפים ארצה". אצל אברהם נאמר "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם", ואצל לוט כתוב "ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו", ולוט גם הגן עליהם. שואל "הבית הלוי" לכאורה מעשי שניהם שווים וא"כ מדוע מייחסים מידת הכנסת אורחים רק לאברהם אבינו. ומתריך, אצל לוט כתוב "ויבואו שני המלאכים סדומה" - היה צורך שיתראו בפניו כמלאכים, כגדולים וחשובים, כדי שיכניסם לביתו. אצל אברהם כתוב "וירא והנה שלושה אנשים ניצבים עליו" - אנשים פשוטים "כסבור שהם ערביים", ובכל זאת רץ לקראתם. זוהי מידת הכנסת אורחים אמיתית.

שואל רבי ישראל סלנטר, מדוע הצלתו היתה רק בגלל שתיקתו שלא הסגיר את אברהם, והרי לוט היה גם המכניס אורחים היחידי בסדום, וזה עצמו היה צריך להצילו? ומתריך, מה שלוט הכניס אורחים, זה לא היה דבר שנבע מעצמו, אלא חיקוי שראה בבית אברהם, לא היה זה דבר עצמי, אבל השתיקה היתה מיוזמתו, ולא רק שהשתיקה באה מיוזמתו אלא אף היה כרוך בא הפסד,

(כ) טוב שכן קרוב מאח רחוק ומלווה סלע לעני בשעת דוחקו בכלל פרום לרעב לחמך וכי תראה ערום:

וצ"ב מה המיוחד במקרב את קרוביו שאז תקרא וה' יענה. אלא מפני שזה קשה שהאדם מפחד היות וליבו גם בהם, שמא הם ישתמשו בו ביותר, לכן הוא מתחמק. וכמו המעשה שהיה באחד שגר ליד אדם שמחזיק עצמו לאיש מוסר, אך היות והוא מקרובי משפחתו הוא מתחמק ממנו, ועושה עצמו כיותר גרוע, עד שאמר אותו קרוב ישתי רחובות מפרידים בינינו, אבל זה נראה כשני מדינות, כך לא מתנהג אדם שהוא בעל מוסר באמת. אבל מי שמתגבר על טבעיו ושובר מידותיו הוא יזכה שכנגד זה גם ה' ישבור את גדריו וישמע לו ולכן בשכר זה זכה ויצא וניצול לוט, וכן בועז זכה ויצא ממנו מלכות בית דוד.

הלימוד מזה למעשה. עיקר החסד הוא למי שהאדם קרוב אליו ביותר.

ועוד יש לבאר עפ"י מש"כ בספר שיר מעון בראשית פרק יט הקדמה - פסוק כט

(כט) ויזכר אלקים את אברהם. ברש"י מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שלוט לא גלה את הסוד כאשר אמר אברהם במצרים כי שרה אחותו היא. ויש לדקדק וכי דילטור ומסור היה לוט ומה הנאה לו לגלות. ונלע"ד כי לוט בחשבו כי יהרג אברהם והוא

מה המיוחד בחסדו של בועז שזכה בזכותו למלכות

וכן מצינו כיו"ב בבוועז שזכה שיצא ממנו מלכות בית דוד בגלל שעשה חסד עם רות כמבואר במדרש (ילקוט שמעוני רות רמז ת"א) אמר רבי זעירא המגילה הזו אין בה לא טומאה ולא טהרה לא היתר ולא איסור ולמה נכתבה ללמדך שכר של גומלי חסדים. וצ"ב מה המיוחד בחסד שעשה בועז קיבל עליו כזה שכר גדול שיצא ממנו מלכות בית דוד, וכי לא מצינו עוד גומלי חסדים.

למה מי שמקרב את קרוביו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה

אלא נראה לבאר שעיקר החסד הוא מה שהאדם עושה עם קרוביו, וכמו שמבואר בגמ' (כתובות ע"ו) ומבשרך אל תתעלם, תנו רבנן האוהב את שכניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו והמלווה סלע לעני בשעת דוחקו עליו הכתוב אומר (ישעיה נח-ט) אז תקרא וה' יענה וברש"י תקרא וה' יענה. לעיל מיניה כתיב הלא פרום לרעב לחמך וגו' ומבשרך אל תתעלם היינו נושא בת אחותו ומקרב את קרוביו ואוהב את שכניו נמי כמקרב את קרוביו דכתיב (משלי

חשובים לבית זו לא חכמה, זה מה שעשה לוט, החכמה היא להכניס "סתם" יהודי שעומד בחוץ ולכבדו כראוי.

פיהם קיבלו גם דורותיהם שכר זה, משא"כ הצפרדעים.

קל וחומר אנו שנתאמץ לשמור על פינו ונסגור אותו בשעת הצורך. (דכמי המוסר)

ויש להוסיף שלכן שכרו של לוט היה על ששתק ולא על מה שגמול חסד.

למה הקדים מחלוקתו של קורח לחטא העגל

והצרות ודי זהב (דברים א א) ופרש"י, והצרות. במחלוקתו של קרח. וכו': ודי זהב. הוכיחן על העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל (הושע ב ט). וצ"ב למה הקדים את מחלוקתו של קורח לחטא העגל והרי חטא העגל התרחש שנים רבות לפני מחלוקת קרח, ולמה הזכירו הכתוב אחרי מחלוקת קרח?

ברם, מצינו במדרש שלאחר חטא העגל המליץ משה רבנו טוב על ישראל ואמר לפני רבונו של עולם: אמרת 'אנכי ד' אלהיך' בלשון יחיד 'לי ציויות ולא להם'.

הרי משבא קרח אחר כך ואמר, 'כל העדה כולם קדושים- כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ד' אלהיך', הופרכה המלצתו של משה רבנו וחזר ונתעורר חטא העגל. על ידי 'הצרות' הזר ונתעורר החטא של 'די זהב' (שני המאורות)

יירשנו מיד, אבל ברוב הימים מי יודע מה יולד יום אולי יעני או אולי יוסיף אשה ותלד לו בנים ולא יהא הוא היורש, ואעפ"כ שתק וגמול חסד, וזה זכר לו הקדוש ברוך הוא לטוב וניצל מהפיכת סדום ונשאיר בחיים בעבור ששתק להציל את אברהם ממות, מדה כנגד מדה וק"ל.

ולפי"ז מובן כי הוא כבש את תאוותו

ובפרט שהיה נגוע בזה מאוד לכן היה שכרו גדול עג מאוד.

למה הצפרדעים לא קיבלו שכר ככלבים

ועוד יש לבאר בהקדים מה שביארו על הפסוק וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות" (ט, ח) כתוב בדעת זקנים עה"ת שהצפרדעים שנכנסו לתנורים לא מתו, והטעם כי מסרו נפשם לעשות רצון ה' ונכנסו לתנורים למרות שיכלו לעשות רצון ה' באופן אחר, ולהיכנס לבתיהם ולאוכל וכדו', ובכל זאת נכנסו על מנת להישרף, נתן להם ה' שכרם, שלא מתו כשאר הצפרדעים.

ומקשים העולם מדוע אצל הכלבים שסתמו את פיהם ולא נבחו כשבני ישראל יצאו ממצרים, קיבלו שכרם שכל נבלה וטריפה לכלב תשליכון אותו, וזהו שכר עד סוף כל הדורות, שייזולדו מן הכלבים האלו, וכאן בצפרדעים קיבלו רק הם שכרם ולא זרעם, אלא מכאן חזינו שלסגור את הפה זה עבודה קשה יותר מאשר להיכנס לתנור בוער, ולכן הכלבים שסתמו

בעגל של זהב האמון האמנותם ואילו במשה רבנו בתור מנהיג אינכם מאמינים?...!

אם מותחים אתם ביקרת על משה רבנו, מדוע איפוא יצאתם במחולות תוך קריאות אמונה נלהבות 'אלה אלהיך ישראל'?

במתן תורה היו רגועים ושלבים ואילו במרגלים נדחפו כולם בערבובייה

ותקרבו אלי כלכם (דברים א כב)

ופרש"י 'בערבובייה, ולהלן הוא אומר, תקרבו אלי כל ואשי שבטיכם וזקניכם, אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים מכבדים את הזקנים ושלוהם לפניהם, אבל כאן ותקרבו אלי כולכם בערבובייה, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים'

וצ"ב אם אותה קריבה בעת מתן תורה היתה 'הוגנת', מדוע היא נזכרת כאן בתוך מנין החטאים?

אלא אמר על כך ברם בעל חדושי הרי"ם ז"ל (וכע"ז: כתב בתורת משה), שמשוה רבינו הוכיחם עתה גם על אותה קריבה. לפי שבשעת שמיעת דברי תורה אכן מן הראוי להידחף ולהידחק, כדי שאפשר יהיה לשמוע היטב ולקבל יותר, ועמ"י עשו בדיוק להיפך, במקום שראוי היה להידחף הייתם מתונים והוגנים וחלקתם כבוד זה לזה, ואילו כאן במעשה המרגלים, קרבתם אלי כולכם בערבובייה, בדחיפה ודחיקה. לשמוע

בזה יובן היטב מה שהביא המדרש (ד"ר א ג) על אלה הדברים את הפסוק אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך אוכיחך ואערכה לעיניך (תהלים נא)

וצ"ב מה השייכות של הפסוק הזה לכאן

אלא המדרש בא לתרץ את הקושיא הנזכרת למה הקדים הכתוב חצרות מחלוקת קרח לפני די זהב חטא העגל ועל כן הביא את הפסוק הזה שפשוטו כך הוא אלה עשית (-עשית את העגל ואמרת אלה אלהיך ישראל), והחרשתי, (-מאחר שקבלתי את המלצתו של משה לי ציוית ולא להם).

אולם דמית היות אהיה כמוך (-במחלוקת קרח התיימרת להידמות למשה ואמרת כולם שמעו מפי הגבורה 'אנכי ד' אלהיך'), אזי אוכיחך ואערכה לעיניך היה עלי להוכיחך מחדש על חטא העגל שחזר ונתעורר (פנינים יקרים).

כח הסתירה שבאדם לאמונות טפילות הוא מאמין (-עגל) אבל לא למשה רבינו

ולמד מזה לקח נפלא במעינה של תורה בשם הרב יצחק כ"ץ שרואים אנו בחיי יום אנשים שאינם מאמינים בכל ערך נעלה ונשגב, ומאידיך שטופים הם באמונות תפלות ואוויליות, על הצדיק האמיתי שופכים הם קיתונות של לעג, ובעת ובעונה אחת רצים הם, להבדיל לכל מיני מגידי עתידות מנחשים בקלפים ורופאי אליל רמאים. חטאו של אדם כזה גדול הוא פי כמה ובמה משל אדם פשוט המאמין בכל ומתוך כך הוא מאמין לפעמים גם בהבלים מחלוקת קרח ועדתו שלא רצו להאמין במשה רבנו בתור נביא ד' עוררה במדה מוגברת את חטא העגל

בעור' (דברים מגה) וצ"ב מה הסמיכות בין החטא הפעוט שלא קדמו בלחם ובמים לחא ששכרו את בלעם שגרם להרג אנשים רבים. על החטא של אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמימי יכולים היו להצטדק בתירוץ, כי עניים היו ולא השיגה ידם כדי להגיש לחם. אבל עתה, לאחר אשר שכר עליך את בלעם בן בעור, הרי היה להם הרבה ממוון כדי לשכור את בלעם על מנת להרע, אם כן שוב חוזר אותו החטא של אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. בשביל לשכור את בלעם היה לכם ממוון למכביר, ואילו בשביל להגיש פרוסת לחם לא היה לכם ממוון כלל? ... (מענייה של תורה שם מפי השמועה)

הלימוד מזה למעשה. האדם צריך לנצל את הכוח שיש לו לדברים טובים ואל יחשוב בעצמו שאין לו יכולת שיראה בעצמו שמה שהוא רוצה כן יש לו כח

תורה קרבתם במתינות, ואילו לחטוא בלהט והתלהבות...

לחטא העגל הקדימו כולם ולנדבת המשכן היו ישנים

וכן מצינו בירושלמי (שקלים פ"א ה"א) ר' יהודה בר פזי בשם רבי אומר איך אפשר לקרות פסוקים אלו בלי לרעוד שעמ"י בשביל מצוות, לנדבת משכן לא הביאו כולם אלא כל נדיב לב, (שמות לה-ה/כב) ואילו לעבירות במעשה עגל שזה עבירה הביאו כולם, שכתוב ויתפרקו כל העם (שמות לב-ג) וכן במתן תורה שזה מצווה משה הוציא את העם (שמות י"ז) ולא יצאו מעצמן, אבל בשילוח מרגלים שזה עבירה באו מעצמם, שכתוב ותקרבון אלי כולכם (דברים א-ז/כב) וכן בשירת הים שזה מצווה כתוב אז ישיר משה ובני ישראל (שמות טו-א). שרק ע"י התעוררות משה שרו גם בני ישראל, אבל בביאת מרגלים שזה עבירה ותשא כל העדה את קולם (במדבר י"ד-א) מעצמן נשאו את קולם.

אמר ר' חייא בר אבא אכן גם הנביא צפניה הוכיחם כיוצא בזה על שהשחתה עשו בהשכמה (שכתוב השכימו השחתו, צפניה ג-י) ואילו הטוב לא עשו בהשכמה בחטא העגל כתיב וישכימו ממחרת אבל בנדבת המשכן כתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר, בבקר ולא בהשכמה ממש.

וכן ראינו בעמוון ומואב שנתבעו על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ואשר שכר עליך את בלעם בן

וכדומה. וכיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר, בסוף ימיו נתקיים בו הכתוב "וצדקה תציל ממות" באחת ממסעותיו למזרח הרחוק נפצע אנושות ושכב על ערש דווי, ולמרות כל הערכות הרופאים, חזר לאיתנו בריא ושלם. ומאז ששב לאיתנו נדר ועשה, שמר שבת כהלכתה, קבע עתים לתורה והקפיד על קלה כבחמורה, עד שדרש על עצמו אלא גם מהמוות הרוחני שהרי צדיקים במיתתם קרויים חיים. חזרתו של א. ה. בתשובה שלמה הייתה לשיחת הכל, את ביתו החדש בנה בסמוך לבית הכנסת, וכיון שהקפיד במצוות. מידי שבת הסבו על שולחנו תלמידי חכמים עד ששולחנו היה כזה השולחן שלפני ה' ושמח באורחיו כהקבלת פני שכינה. א. ה. עשה חיל בתורה כשם שעשה בעסקיו. ואהב לפלפל עם אורחיו בתורה.

ראשי הישיבות הנאלצים לדלג על הגבאות רגילים לצאת לשליחותם בחודש אדר בסוף זמן חורף בישיבה. ובשבתות יושבים הם מסובים ליד הגבירים, ומתקיים בהם הכתוב "בצל החכמה בצל הכסף", באחד הפעמים הודמנתי לביתו בשבת "זכור". תוך שאנו מסובים בסעודת השבת דברו התלמידי חכמים שהיו מסובים שם על הדרשה שנשאתי בבית הכנסת, בענייני דיומא, על דברי המשנה הנוכרת "וכי ידיו של משה עושות מלחמה וכו' אלא בזמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים היו נוצחים", והמסובים בשולחן שכולם חכמים זה עונה בכה וזה בכה.

כתב בהגדת הראשון לציון (עמ' קנט) של הרב אליהו בקשי דורון זצ"ל וכך היה מעשה, מנכבדי העדה היה א.ה. בקהילתו. עשיר גדול היה ורבות דובר על עסקיו שחבקו עולם ומלואו, אמונתו ובטחונו בה' הם שעמדו לו, ורבים הפטירו עליו את הפסוק "אשרי הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", לפני כל עסקה גדולה היה מבקש ברכת חכמים וכשנתקיימו הברכות היה מקפיד לעשר נכסיו לצדקה, ויש אומרים שהגיע גם לחומש, וחומש מעסקיו של א. ה. סכום נכבד הוא, משולחים וראשי ישיבות פקדו את ביתו ומשרדו, ומעולם לא השיב אדם ריקם. ונתקיים בו "פזר נתן לאביונים וצדקתו עומדת לעד", מידי שבת וחג היה מיושבי השורות הראשונות בבית הכנסת. וחזקה עליו לקנות פתיחת ההיכל של "כל נדרי" בליל יום הכיפורים בכל מחיר, שהרי סגולה לפרנסה היא.

למרות שממשפחות רבנים היה א.ה. ולא שכח להתפאר בייחוסו בפני תלמידי חכמים שפקדו ביתו. לא קבע עתים לתורה, וכיוון שלא למד נתקיים בו "ולא עם הארץ חסיד", לא הקפיד במצוות. בשבת הגיע לבית הכנסת במכונית. לסוויטה בקומה העליונה היה עולה במעלית. ולא ראה בהדלקת חשמל חילול שבת. אם כי מעולם לא עבד בשבת. לא כתב או עשה מלאכה שנראית בעיניו כמלאכה. ולא היה יחיד בקהילה בזה, רבים מהנגידים שישבו לידו בבית הכנסת לא הקפידו בנסיעה בשבת

כבדוני וגם תלמידי חכמים העלימו פניהם מראות מרעתי וכולם והעלו על נס את טוב ליבי וצדקותי, שנים לפני שנפצעתי פגשתי באקראי ברב ש. ובזכות אותה פגישה זכיתי לחזור בתשובה.

באחת מנסיעותי, כיוון שהנסיעה היתה ארוכה יצאתי לפוש קמעא ועברתי ממחלקת העסקים למחלקה השניה שבמטוס שאיני רגיל בה, וחפשתי איש רעים להתרועע, ראיתי את הרב ש. יושב ובידו ספר תהלים, והכיסא פנוי לידו, ישבתי לצדו ושוחחנו על הישיבות ועל הצדקה, הרב ש. שהכרת פניו ענתה בו שצדיק הוא, החל מתעניין במצבי הרוחני וספרתי לו שברוך השם מתפלל אני בשבת מאמין ובוטח בה ומרבה בצדקה, ואף הבטחתי לו על אתר סכום נכבד, הרב ש. ממשיך להתעניין ומגלה שאני גר רחוק מבית הכנסת וכנראה נוסע בשבת, והחל להוכיח אותי בדברי נועם, אני בסכלותי עניתי לו באיוולתי, אולם הרב ש. תקיף בדעתו ואינו ירא מפני איש, הוכיחני על פני ואמר, דע לך שאין מצווה מככה עבירה, שכר מצווה מצווה ושכר עבירה עבירה, ולא עוד אלא שהודיעני חומר עוון חילול שבת, ובפקחותו כי רבה שאל, אם כבודו שר בשבת על השולחן "כי אשמרה שבת אל ישמרני", בוודאי אמרתי לו שמחבב אני את הפיוט, המשיך ואמר ומה נאמר בסופו, "מחל מלאכה בו סופו להכרית", כששמעתי את הדברים חשבת את הרב ש. לחצוף, הרי זה עתה קיבל צדקה, ואיך מעז הוא לאמר ליהודי נכבד כמוני, שמחזיק בישיבות שסופו להכרית, התוכחתי עמו ואמרת הרי

ענה בעל הבית ואמר, אכן חזיתי את תשובת הרב על בשרי. כשאמר את הדברים, דמעות עמדו בעיניו, למרות הריתחא דאורייתא של המסובים, שתקו הכל.

פתח בעה"ב וסיפר, האם מכירים אתם את הרב ש. מירושלים, זה שתרמנו לו את בנין הישיבה. האורחים המסובים הכירו את הרב, אשר לא היה מפורסם שמו, ואכן היה לפלא במה זכה שהגביר יתרום לו את כל הבניין, מה שלא עשה לרבנים וראשי ישיבות גדולים ממנו. וכשנענו לו פתח ואמר, הרב ש. זה הי' משה רבינו שלי, ואע"פ שלא למדתי ממנו הרבה, כשהסתכלתי עליו, זכיתי לשעבד את ליבי לאבינו שבשמים, וזה הפירוש כמשנה, המסובים החלו להסתכל זה בפני זה, ועמדו משתאים, מה עניין הרב ש. למשנה, ויותר מזה רצו לדעת במה הצלחתו של הרב ש. ובמה זכה לחיבה יתירה אצל הגביר, ואם בתחילת דבריו הכל שתקו, לאחר הדברים על הרב ש. וישא משלו ויאמר:

את חטאי אני מזכיר היום, בתחילת דרכי עם הארץ הייתי, האמנתי בה' ובישועתו, נתתי צדקה, התפללתי בשבת ועשיתי את שידוע לי. עבדתי את ה' באהבה אבל לא באימה ויראה, לא הקפדתי על קלה כבחמורה. ולצערי אפילו על שמירת שבת, אם כי ה"ו לא עבדתי בשבת, אבל לצערי אפילו על איסורי דאורייתא עברתי, אולם לא הרגשתי בחטאי, כיוון שאמונתי היא שעמדה לי ואהבתי את ה', האהבה כסתה מעיני את הפשעים, בבית הכנסת

למעשה פרשת דברים

אולם הפעם כשחפשו תלמידי חכמים לתיקון היה ברור לו שלא אזכור אותו ולא אכיר את פניו, ובא לגמול חסד לבקר חולה ולהתפלל לרפואתו. באותו יום שהיו אמורים החכמים לבוא במנין לבקרני, חשבת על גורלי, ותהיתי, הרי אני מאמין, מתפלל, מרבה בצדקה, ולמה הביא עלי הקב"ה את הצער הזה. ונזכרתי שגם כמה חכמים שבאו לבקרני אמרו שמתפלאים הם, למה יש לי יסורין, ואפילו אחד מהם הוסיף ואמר שלצדיק כמוני יסורים של אהבה הם, ועוד אני שוקע בהרהורי, ומפשפש במעשי על מה היסורין באו החכמים ועמם הרב ש. כשנכנסו לא רק שהכרתיו, נזכרתי בכל השיחה ששוחחנו במטוס, נזכרתי שאין מצווה מכבה עבירה, ואת דבריו על השבת וקיום מצוות. הרבנים החלו להתפלל, ואני לאחר שראיתי את הרב ש.. לא רק שהסתכלתי כלפי מעלה, אלא שישעבדתי את ליבי לאבי שבשמים, ונדר גדול נדרתי שבעזרת השם כשאקום מחוליי, אשמור שבת ואקבע עתים לתורה.

על דברים אלו הוסיף בעה"ב, ואמר, הוא אשר אמרתי כי הרב ש. הוא משה רבינו שלי" כשראיתי אותו נזכרתי בחטאי והחלטתי שרק כי אשמרה שבת אל ישמרני, ומחל מלאכה בו סופו להכרית ומיד שעבדתי את ליבי לאבי שבשמים, בקבלת שבת ומצוות. וכפי שביאר הראשון לציון שליט"א את עומק הכתוב ו"היו ידיו אמונה", כי רק ב"ידי" במעשה המצוות מתחזקת האמונה:

נאמר שצדקה ומעשים טובים כתרס מפני הפורענות. ענה ואמר לי, טועה אתה, נאמר "תשובה ומעשים טובים, כתרס מפני הפורענות", התריס רק מגן אבל אינו מבטל את הפורענות. הרב ש. ביקש את סליחתי אם נפגעתי וחזר ואמר מחובתי להוכיח ומוכיח אני מתוך אהבה ודאגה אליך, וכך נפרדתי וחזרתי למחלקת העסקים, בשבת בבית הכנסת ראיתי באחד מהשורות האחרונות את הרב ש, כיון שלא מהרבנים החשובים היה ישב בסוף בית הכנסת, בספסל המיועד לשליחים הפשוטים, הבנתי שהוא ראה עם מי הוא דיבר במטוס ובדאי מתחרט הוא על דבריו, ובכדי שלא לצער עברתי לידו נתתי לו שלום ואמרתי למרות דבריך הקשים, הכנס אלי באמצע השבוע ואתן לך עוד סכום, אבל שתדע לא מדברים כך, "סופו להכרית", זה לא סגנון, ושוב ענה הרב ואמר, זה לא דברים שלי, רבי אברהם אבן עזרא חרו את החרוז. "מחל מלאכה בו סופו להכרית".

כשגמר א.ה לספר על פגישתו עם הרב ש. שאותו הגדיר 'משה רבינו שלי' המשיך ואמר כידוע לכם קרא לי את אשר ארע, הסתכנתי ושכבתי על ערש דווי, כבעל יסורים הסתכלתי כלפי מעלה, בכל יום הייתי אומר תהלים, שלחתי הון עתק לבתי הכנסת לחכמים שיתפללו לרפואתי בקשתי עשרה חכמים שיבואו לבית החולים לעשות לי תיקון כדרך חכמי הסוד, הרב ש. מפני הבושה לא פקד את משרדי שנים.

(הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתנובות ולחומר נוסף)

p0583271323@gmail.com

רשימת מכולת לאבא

לא עשה לי קניות... התביישתי לבקש. לא יודעת גם כמה כסף יש לו. ואמרתי בלב לֹה: אם כבר מסרת בידי את השליחות - אז תאמר לו גם מה אני צריכה... אבא נראה הרגיש במבוכתי, ופשוט עבר בין מדפי הסופר ושאל: שמפו את צריכה? מרסק כביסה? שמן זית? כל בערך שאמר - היה ברשימה שלי. נדהמתי במיוחד כאשר הגיע למדף הגבינות. ולא שאל על גרם גבינה אחרת אלא רק על הקוטג' שרציתי... כשבעלי הגיע לאסוף את הקנייה אבא נתן לך עוד חמישים שקל. שבהם נקנו הקורנפלקס ולחם הדגנים שרציתי ורוח הקודש לא גילתה לו אותם... י כולנו התפעלנו מההשגחה הגלויה והמוארה: היא ביקשה מאבא - אז אבא שלה הוא שהיה השליח. צחקנו מהרעיון המקורי של להגיש לה רשימת מצרכים, והיא אמרה: "הייתי כל כך מוטרדת מעניין ההשתדלות, בכלל לא ידעתי שמתקיים כאן שיעור, וה' הנחה אותי לכאן. לשמוע אתכן ואת עצמי... ולהירגע". (אם הדרך בלק תשפ"א)

התשובה האמיתית לגיזרותי של ליברמן

לא הפגנות לא מהומות

ממעון שמיר: נסערת מגזירת המעונות, וזכות

זה התקבלתי למעון הכי טוב!

בשיעור שבת במוסאיוף יושבת לה מאחור אם צעירה. נושא השיעור הוא אמונה וביטחון בענייני פרנסה, בסיומו היא מתקרבת עם התינוק השמנמן והמתוק בידה, ושואלת: איך אני יכולה לדעת מהו גבול ההשתדלות בפרנסה? ומספרת שהיא נשואה לאברך, ומשכורתה קטנטונת, במיוחד עכשיו עם התינוק, האם היא צריכה להשתדל ולהשיג עוד מקורות פרנסה?

כל משתתפות השיעור המבוגרות. במקהלה אחידה. מרגיעות אותה: "אין שום צורך, ה' זן ומפרנס. כל אישת אברך יכולה לכתוב אנציקלופדיה על הניסים שהתרחשו איתה, ה' שולח כשצריך".

אני יודעת", היא אומרת. "גם לי התרחשו ניסים". "ספרי", מבקשות הנשים, והיא מספרת את האירוע החביב הבא:

"כשלמדתי בסמינר. אחת המורות הייתה אומרת באופן קבוע: בשמיים יש קופה מיוחדת לאברכים. לשם צריך לפנות כשחסר. ובכן. יום אחד היו חסרים לי בבית כחמישה עשר מצרכי מכולת. בתפילת שמונה עשרה. בשימוע תפילה, פירטתי לה את כולם. פשוט הגשתי לו רשימה..."

כעשרים דקות לאחר מכן טלפון מאבא שלי, והוא אומר: אני נמצא כאן בסופר ליד הבית שלכם. את צריכה משהו? הייתי כל כך מופתעת! מעולם אבא

שהמנגינה שאני נהנית לשמוע בלילות מסלון ביתי, נשמעת כמו זיוף צורמני באוזני חברי ממשלת זדון כזו.

וששולחן שבת כמו שלי הוא מושא לקנאה של חברותי לעבודה...

ושהזוגיות שלך מכילה מעבר לאהבה גם רבדים רוחניים עמוקים, שותפות כנה ובעל שמתלהב מסוגיות בגמרא.

לכי תסבירי תעבירי ותדבריי חיים שלמים בשיחות עבודה... אני אפילו לא מנסה. שותקת בחוץ והלב צועק בפנים זר לא יבין.

באחת מתפילות השחרית שלי (שלא תמיד מתרחשות באופן מלא לצערי) בשבוע שעבר התפרצתי בבכי. הבנתי שעוד פחות 40 יום אצלינו בעדות המזרח כבר מתחילים לעורר רחמים ולומר סליחות. ואז המנגינה של פיוט מרגש עלתה לי עם המילים: "למענך אלהי. יהמו רחמיך. וממעון שמיך. שמע קול עמך. סובלי אפך. קצפך וזעמך. ומנשוא אימך. לבם מאד סחרחר: אדני הקשיבה ועשה אל תאחר"

גזירת המעונות הצליחה להחזיר לי את האמונה התמימה, והבטחון בה. ולא אני לא מפרנסת יחידה, ולא כפופה לשום הגדרה או עזרה של ח"כ כזה או אחר. ואחרי חודשים של עיסוק בירוקרטי, תפילות (כן כן התפללתי על זה!) ולחץ על סידור המעונות, שנתקבל למעון טוב שנקבל דרכה טובה, היום יש מעון אחד

כאם לחמישה צדיקים וטהורים, כשהגדולה שלי בת 8 ב"ה אני עובדת וזוכה להיות הצינור המפרנס למשפחה היקרה שלי, בעלי אברך (אמרו לי שהוא תלמיד חכם): ואני עושה את השתדלות הפרנסה. בחודשים האחרונים עבדתי קשות על בירוקרטיה מפרכת מעיקה ומלחיצה קוראים לזה: "דרגה למעון", יש לי שני ילדים שאמורים להיות במעון שנה הבאה, זו הוצאה ענקית אבל משתלמת... כמי שעובדת כמעט כל ימות השנה במשרד ממשלתי אין לי ברירה אלא לשלוח למעון ולא למטפלת. בימים אלו שמעתי על גזירת ליברמן שדורש שלא תינתן הנחה למעונות היום למי שאחד מבני הזוג לא עובד, נפל לי הלב. רק לא זה! התקשרתי לשותף שלי לחיים, בעלי היקר חיכיתי עד 14:00 להפסקת הצהריים שלו שלא לבטל אותן מתלמודו ח"ו ופרקתי... בכיתי נלחצתי "יש לנו משכנתא ענקית, הוצאות גדולות מאיפה נביא 5 אלף שקל בחודש רק למעונות!?" הייתי נסערת כל כך, והוא הקשיב לי שמע את הכאב והלחץ שלי, וניסה להרגיע ולעודד, סיכמנו שנצא בערב לדבר על הנושא ונראה מה עושים... החברות בעבודה לא הפסיקו לדבר על הנושא, וגם בחוסר טקט משווע הציקו לי עם שאלות "איך זה שבאמת בעלך לא עובד???"

לכי תסבירי, למי שלא מכירה ריח של תורה שהאוויר הצרוף שלי הוא השנאה התהומית של ליברמן.

ולאחר שהושיב את שלושתם. הוא החל מבאר להם שמדובר בתפקיד מאוד מאוד גדול, ומאוד מאוד חשוב.

והקדים להם אני רוצה שתשמעו את כל הפרטים על מה התפקיד כולל ועל מה מדובר, ורק אח"כ תענו אם אתם תהיו מסוגלים לעשות אותו.

ואכן התפקיד דורש כדלהלן

א. התפקיד דורש אחריות גדולה אחריות על קבוצה גדולה.

ב. התפקיד דורש כח להתמודד במצבי לחץ גדולים וראש גדול.

ג. התפקיד דורש ניידות דהינו להיות כל הזמן על הרגלים, אין כזה דבר לנוח!!!

ד. התפקיד דורש להתמודד במצב של עייפות למרות שאתה רוצה לישון אתה לא יכול כי התפקיד מחייב אותך לתת מענה מענה בכל שעה ובכל מצב!!!

(התלמידים עונים אנו ננסה).

ה. התפקיד דורש לדעת להקשיב לאנשים להקשיב למישהו שהוא בצרה והוא צריך עזרה.
(התלמידים עונים לפעמים אנו מניסם להקשיב לאחרים)

ו. התפקיד דורש לעודד ולתמוך כל הזמן.

שאליו עיני נשואות... מעון שמיד. אבא תודה על התזכורת שהמעון שלך פתוח כל הזמן, ולא משנה הדרגה והתלוש, משנה החיבור היום יומי לערכים ולקדושה אגב גם למי שבעלה אברך או כזו שבעלה עובד כי אצלו כולנו ילדיו, תן לי עוד מהרוח הזו:

(אתה קול כבודה החפצה בעילום שמה).

כיצד מוכחים בצורה נפלאה על ידי המחשה

שמעתי על המחשה נפלאה שעשו בתלמוד תורה של המחנך הרב רפאל קליינמן שליט"א עבור רשת בני יוסף של תנועת ש"ס וכך הם עשו הם תלו מודעה על לוח המודעות בתלמוד תורה וזה לשונה.

"דרושים"

התלמוד תורה מחפש תלמיד שראוי לתפקיד גדול ואחראי

תפקיד בעל חשיבות בלתי רגילה.

הרואה את עצמו מתאים יגש למנהל.

ואכן עד מהרה ניגשו שלושה תלמידים?

ובדחילו ורחימו הם דפקו על דלתו של המנהל המחנך הרב רפאל קליינמן שליט"א!

המחנך הרב רפאל קליינמן שליט"א הזמינם בחום להיכנס.

למעשה פרשת דברים

האם הנראה לך שתוכל לעשות את כל זה בהתלהבות ובהרגשה טובה ובשמחה

התלמידים נרתעים ואומרים שהז לא הגוינוני

המנהל מתעלם ומוסיף שמן למדורה, ומבחינתם זה היה הקש ששבר את גב הגמל.

ולגבי גובה התשלום למרות שבדרך כלל מקובל לשלם על כאלה דברים.

אנו לא נוהגים לשלם על זה.

התלמידים זועמים מה פתאום ללא תשלום???

המנהל מעמיד פני תם ושואל למה זה נראה לך לא הגוינוני???

המנהל מנסה לשכנע כדרכם של סחטנים. (כוודאי התלמידים חושבים לעצמם המנהל מקבל שכר טוב ומושבח ומהפש מתנדבים אולי שיתנדב גם הוא...)

ואם אני יגיד לך שיש הרבה שעושים את זה לא סתם כמה צדיקים אלא מליונים.

האם זה יפתיע אותך???

התלמיד מנסה לחושב אם הוא מכיר פיירר כזה אולם לא עולה לו מישהו כזה.

ואז המנהל מגלה לו

מי שעושה את זה הוא נמצא בכל בית יהודי זה 'אימהות' 'אימהות'

ז. התפקיד דורש המון המון זמן 24 7 כל הזמן בלי הגבלה אין לך זמן לנוח גם כשאתה הולך הביתה אתה עסוק בתפקיד הזה כל הזמן ובאמת כל הזמן!!!

אתם חושבים שאתם יכולים לעמוד בזה.

אחד התלמידים עונה זה לא אפשרי מתי אני ישן מתי אני אוכל.

ואחר עונה אני נדהם הרי אי אפשר כל הזמן שלא לישון.

למרות עיניהם המשתהות המנהל הוסיף ואמר

ואתה צריחך לדעת איך לעבוד גם כאשר אתה מאוד עייף

ואחר עונה זה לא הגוינוני וזה לא אנושי הרי ביום עובדים ובלילה אפשר לנוח קצת.

שהתפקיד דושר דברים שהם מעבר ליכולות כגון ידע בעזרא ראשונה

התלמיד עונה אני אנוה להתמודד עם זה

ידע בניהול כספים

לפעמים אתה תצרטכך לבשל

התלמידים עונים שזה כבר הן לא יוכלים

בסיכום המשימה תדרוש ממך הרבה ריכוז כל הזמן בלי הפסקה 365 ימים בשנה כולל חגים כולל שבתות

למעשה פרשת דברים

אבל היות ואני ביקשתי ממנו הנחה כי באמת מצבי הכלכלי היה קשה, אז המתוך עשה עצמו כמי שמוריד לי את המחיר של התיווך באלפים ₪.

אבל זה היה רק כלפי חוץ בעוד שבפועל הוא הלך למוכר ואמר שיעלה לו את המחיר בעוד 12,500 ₪ וכך הוא ירוויח שגם ממני הוא לקח 5,500 ₪ וכך יהיה לו עודף...

וגם הוא עשה לי הנחה.

וגם זה לא הספיק לו.

ולפתע הוא טען שהמוכר העלה את המחיר בעוד 5000 ₪

אבל אני דיברתי עם המוכר והוא טען שהוא לא העלה את המחיר אלא המתווך, ואם המתווך אומר שהוא העלה אז הוא מוחל לנו על מה שהוא העלה.

ואני לא הבנתי שעם גנב לא מתעסקים כלל... כי כלל גדול אם תפסת אותו שהוא מרמה אותך בזה, אל תחשוב שיותר הוא לא ירמה אותך, אלא לך תדע במה עוד הוא מרמה אותך, ולא תפשת אותו.

וקנינו את הדירה ולחר מכך גילנו שהוא ועוד קרוב משפחה שטען שהוא לשם שמים... (ואמר לי מישחו שמי שאומר לך שהוא לשם שמים, תדע שהוא הכי רחוק מהשמים...) פשוט חגגו על כספנו הדל ומכרו לנו דירה במחיר יקר...

מה אתה אומר על זה שואל המנהל???

למשל אימא שלך היא כל הזמן בשבילך גם באמצע הלילה ?

ולכן האדם מחויב להכיר להם טובה וכמו שכותב בספר החינוך (מצוה לג)

משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלהים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש וידעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ברוך הוא.

הגנב המאמין

מעשה היה במתווך שכאשר קניתי את דירתי הראשונה הוא עשה לי עוקץ ובאשדוד מקובל שלוקחים דמי תיווך רק מהקונה ולא מהמוכר.

למעשה פרשת דברים

ואז שמעתי טענה הכי מדהימה!!!

תאמין הכל מה, אם לא נגזר עליך שהכסף ילך לך הוא לא היה הולך לך, דהיינו שהגנב הרשע לא מחזק את עצמו שהכל משמים, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלא נימא ולכן הוא היה צריך להסתפק בדמי תיווך שמגיעים לו ולא לגנוב עוד אלא מרוב 'אמונה' הוא גונב עוד.

ולא אלא שהוא כופר מובהק אלא הוא בא לחזק את הנגב באמונה פרטית שאם זה לא היה מגיע לו הוא לא היה נגב.

צעקתי עליו רשע וכי היטלר לא יכל לחזק את השש מיליון יהודים שהוא רצח בדם קר, שהכל משמים וזכותם למות מות קדשים שאין כל בריה יכולה לעמוד בכך ותודו לי על מה שזיכיתי אותכם בכך, וברור שאין לו זכות לומר כן שזה זכות ששמורה לצדיקים כלפי עצמם לומר כן, אבל אתה לך ותאמין באמת ואל תגנוב מרוב כפירה ותחזק לי אחרים באמונה.

ולמה נזכרתי בכל זה שר האוצר ליברמן החליט היום שהחל משנת הלימודים הקרובה: הורים שהם תלמידי ישיבה שאינם עובדים לא יהיו זכאים יותר לסבסוד מעונות יום מפוקחים לגילים 0-3, ורק הורה שמוכוון לשוק התעסוקה יוכל לקבל סבסוד למעונות.

ואמרו לנו שזה מחיר מציאה וכל מה שהבטיחו שיהיה לדירה תמ"א הכל שקר שזה דבר שלוקח שנים על גבי שנים

וכך שתקנו במשך שבע שנים

עד שבאנו למכור את הדירה כי כבר נהיה לנו צפוף בבית והחלינו אנו לא מכורים עם תיווך בלי תיווך אין שקרים ורמאויות בדרך כלל.

ותלינו שלט על הדירה שהיא למכירה.

ואז הגיע המתווך הנוכל הנ"ל וטען לרעייתי

תורידו את השלט אני ימכור לכם את הדירה, אני הכי מוצלח בלי תיווך אתם תקבלו פחות כסף.

והוא מדבר בביטחון כאילו הוא הכי מבין, אבל אני אמרתי לרעייתי אני לא מתעסק עם נוכל.

ורעייתי הציעה שניפגש עם המתווך הנוכל. ואז אמרתי לה שלא כדאי כי אני יגיד לו את האמת בפנים.

והוא אמר השוא בא ובהיא עמו עוד איזה עברין כמותו שמוכר לאברכים דירותו חדשות בפרוויקט של קבלן נוכל

וכך הוא מרמה ואצתם

ומצא מין את מינו ולא לחינם הלך וכו'

והוכחתי אותו וכו'

ואחרי שדבריו המורושעים והאכזרים הם עוררו סערה.

הוא מצא לנכון להגיב כדלהלן שר האוצר ליברמן מגיב לסערת המעונות: "לידידי מהמגזר החרדי, קורא לכם לחזור למקורות ולדברי הרמב"ם (שעבר במשרה מלאה), שאמר: "כל המשיים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה הרי זה חילל את השם וביזה את התורה"

ונזכרתי בגנב המאמין שגונב את כספנו בציטוט של תורה.

ומציע לו שייתן לנו ליישב רמב"ם אחד קשה זה.

(שנחלקו עליו כל גדולי עולם ואצטט לו מקצתם רבינו האור החיים הקדוש וכפל דבריו בספרו חפץ חיים ברכות ח' על דברי הגמ' גדול הנהנה מיגיעו יותר מיר"ש ז"ל "ואני הצעיר אומר, לא דיבר החכם אלא בזמנם שהיה להם דעת וך ורוב תורה וכו' משא"כ בזמננו כי נתמעטו הדיעות והלואי ואולי ילמד כל היום והלילה להשיג לידע ולהבין בתורה וכו' פשיטא כי יודה ויאמר החכם דהאידינא ילמד כל היום ויסתפק (יתפרנס) מהזולת וטוב לתרוויחו, דאלת"ה אין טוב גם לאחד מהם" וכו'), אור ישראל בשם הגר"י סלנטר ז"ע (שהיה מוחה באלו מתלמידיו שלא רצו להתפרנס מאחרים ע"י עול רבנות וכדו', אלא רצו ללמוד תורה לשמה ולהתפרנס בצער ודוחק, ואמר להם כי ללמוד לצרכי הוראה ורבנות נמי הוי תורה לשמה למען יוכלו להתפרנס מכך ולא יאכף עליו ההכרח לחפש טרף לביתו).

וימצא 'ידידי' תירוץ למאות רמב"ם שאין עליהם שום חולק שהוא עובר עליהם בשאט נפש.

(הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com)